

KONFERENCJA EUROPEJSKIEJ KARTY ENERGETYCZNEJ

Załącznik 1

TRAKTAT KARTY ENERGETYCZNEJ

17 grudnia 1994

Tłumaczenie z oryginału angielskiego

TRAKTAT KARTY ENERGETYCZNEJ

PREAMBUŁA

Umawiające się Strony niniejszego Traktatu,

Mając na uwadze Paryską Kartę Nowej Europy podpisaną dnia 21 listopada 1990 roku;

Mając na uwadze Europejską kartę energetyczną przyjętą Dokumentem końcowym konferencji w Hadze w sprawie Europejskiej karty energetycznej i podpisaną w Hadze w dniu 17 grudnia 1991 roku;

Zważywszy, że wszyscy sygnatariusze Dokumentu końcowego Konferencji w Hadze podjęli się realizować cele i zasady Europejskiej karty energetycznej oraz możliwie najszybciej wdrożyć i rozszerzyć wzajemną współpracę poprzez negocjowanie w dobrej wierze Traktatu karty energetycznej i Protokołów, a także pragnąc oprzeć zobowiązania zawarte w tej karcie na pewnej i wiążącej, międzynarodowej podstawie prawnej;

Pragnąc również ustanowić ramy strukturalne niezbędne dla realizacji zasad głoszonych w Europejskiej karcie energetycznej;

Pragnąc zrealizować zasadniczą koncepcję inicjatywy Europejskiej karty energetycznej, którą jest ułatwianie wzrostu gospodarczego przez podjęcie kroków zmierzających do liberalizacji inwestycji i handlu w sektorze energii;

Potwierdzając, że Umawiające się Strony przywiązują największą wagę do skutecznego wprowadzenia w życie pełnej klauzuli traktowania narodowego oraz klauzuli najwyższego uprzywilejowania i że te uprawnienia będą stosowane przy dokonywaniu inwestycji zgodnie z traktatem uzupełniającym;

Mając na uwadze zadanie stopniowej liberalizacji handlu międzynarodowego oraz zasadę unikania dyskryminacji w handlu międzynarodowym, głoszone przez Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu i instrumenty z nim związane, jak również zawarte w niniejszym Traktacie;

Zdecydowane stopniowo usuwać techniczne, administracyjne i inne przeszkody w handlu materiałami i produktami energetycznymi i związanymi z nimi urządzeniami, technologiami i usługami;

Mając na względzie ewentualne członkostwo w Układzie ogólnym w sprawie taryf celnych i handlu tych Umawiających się Stron, które nie są aktualnie stronami tego Układu oraz w trosce o zapewnienie tymczasowych porozumień handlowych, które wspierać będą te Umawiające się Strony nie hamując ich przygotowań do takiego członkostwa;

Mając na uwadze prawa i zobowiązania tych Umawiających się Stron, które są również

stronami Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu i instrumentów z nim związanych;

Mając na uwadze przepisy o konkurencji dotyczące fuzji, monopoli, praktyk antykonkurencyjnych i nadużywania pozycji dominującej;

Mając również na uwadze Układ o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, Wytyczne dla dostawców materiałów nuklearnych i inne międzynarodowe zobowiązania lub umowy o nierozprzestrzenianiu nuklearnym;

Uznając konieczność jak najefektywniejszego działania w zakresie badań, produkcji, przetwarzania, składowania, transportu, dystrybucji i użytkowania energii;

Powołując się na Ramową konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Konwencję w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości wraz z jej protokołami, a także inne porozumienia międzynarodowe dotyczące środowiska w jego aspektach związanych z energią; oraz

Uznając rosnącą, pilną potrzebę podjęcia kroków na rzecz ochrony środowiska, włączając w to likwidację urządzeń energetycznych oraz usuwanie odpadów, a także międzynarodowego uzgadniania służących temu zadań i kryteriów;

UZGODNIŁY, CO NASTĘPUJE:

CZĘŚĆ I DEFINICJE I CEL

ARTYKUŁ 1 DEFINICJE

W rozumieniu niniejszego Traktatu.

- (1) "Karta" oznacza Europejską kartę energetyczną, przyjętą Dokumentem końcowym konferencji w Hadze w sprawie Europejskiej karty energetycznej, podpisanym w Hadze dnia 17 grudnia 1991; przy czym podpisanie Dokumentu końcowego jest uważane za podpisanie karty;
- (2) "Umawiająca się Strona" oznacza państwo lub Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej, które zgodziły się być związane niniejszym Traktatem i w stosunku do których Traktat pozostaje w mocy;
- (3) " Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej" oznacza organizację utworzoną przez państwa, której przekazały one kompetencje w zakresie określonych spraw, z których pewne są regulowane niniejszym Traktatem, łącznie z upoważnieniem do podejmowania decyzji będących dla nich wiążącymi w odniesieniu do tych spraw;
- (4) "Materiały i produkty energetyczne", w oparciu o uzgodniony system Rady Współpracy Celnej oraz scaloną nomenklaturę Wspólnot Europejskich, oznaczają pozycje zawarte w załączniku EM.
- (5) "Działalność gospodarcza w sektorze energii" oznacza działalność gospodarczą związaną z badaniami, wydobywaniem, rafinacją, produkcją, magazynowaniem, transportem lądowym, przesyłaniem, dystrybucją, handlem, marketingiem lub sprzedażą materiałów i produktów energetycznych, z wyjątkiem tych, które ujęte są w załączniku NI oraz z wyjątkiem dystrybucji ciepła do wielu odbiorców.
- (6) "Inwestycja" oznacza każdy rodzaj aktywów stanowiących własność lub kontrolowanych bezpośrednio bądź pośrednio przez inwestora i obejmuje:
 - (a) majątek materialny i niematerialny, ruchomości i nieruchomości, wszelkie prawa rzeczowe takie jak dzierżawy, hipoteki, zastawy lub zabezpieczenia;
 - (b) spółkę albo przedsiębiorstwo, lub udziały, akcje bądź inne formy wkładu w kapitał zakładowy spółki lub przedsiębiorstwa, obligacje oraz inne zadłużenie spółki bądź przedsiębiorstwa;
 - (c) roszczenia pieniężne oraz roszczenia o wykonanie świadczenia zgodnie z kontraktem, posiadające wartość ekonomiczną i związane z inwestycją;
 - (d) własność intelektualną;

(e) przychody;

(f) wszelkie uprawnienia przyznane z mocy prawa albo umowy lub z mocy jakichkolwiek licencji czy pozwoleń udzielonych zgodnie z prawem dla podejmowania działalności gospodarczej w sektorze energii.

Zmiana formy, w jakiej zainwestowane są aktywa, nie ma wpływu na ich charakter jako inwestycji, a termin "inwestycja" obejmuje wszystkie inwestycje, czy to istniejące czy dokonane po późniejszej z dat wejścia w życie niniejszego Traktatu dla Umawiającej się Strony inwestora dokonującego inwestycji oraz dla Umawiającej się Strony, na której obszarze dokonywana jest inwestycja /dalej zwanej "datą wejścia w życie"/, pod warunkiem, że niniejszy Traktat będzie stosowany tylko w kwestiach dotyczących takich inwestycji po dacie wejścia w życie.

Określenie "inwestycja" odnosi się do wszelkich inwestycji związanych z działalnością gospodarczą w sektorze energii oraz do inwestycji i klas inwestycji wskazanych przez Umawiającą się Stronę na swoim obszarze jako "projekty efektywności karty" i tak zgłaszanych do Sekretariatu.

(7) "Inwestor" oznacza:

(a) w odniesieniu do Umawiającej się Strony:

(i) osobę fizyczną mającą obywatelstwo lub narodowość Umawiającej się Strony, lub która ma stałe miejsce zamieszkania w tej Umawiającej się Stronie zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem tej Strony;

(ii) spółkę lub inną organizację, założoną zgodnie z prawem Umawiającej się Strony;

(b) w odniesieniu do "państwa trzeciego", osobę fizyczną, spółkę lub inną organizację, które spełniają, mutatis mutandis, warunki wyszczególnione w punkcie (a) dla Umawiającej się Strony.

(8) "Dokonywać inwestycji" lub "dokonywanie inwestycji" oznacza tworzenie nowych inwestycji, nabywanie w całości lub w części istniejących inwestycji, lub przejście do innych dziedzin działalności inwestycyjnej.

(9) "Przychody" oznaczają uzyskane z inwestycji bądź z nią związane sumy, bez względu na formę, w jakiej są wypłacane, włączając w to zyski, dywidendy, odsetki, zyski z kapitału, opłaty licencyjne, opłaty za zarządzanie i pomoc techniczną lub inne wynagrodzenia i wypłaty w naturze.

(10) "Obszar" oznacza w odniesieniu do państwa będącego Umawiającą się Stroną:

(a) jego suwerenne terytorium, w rozumieniu że terytorium obejmuje ziemię,

wody wewnętrzne i morze terytorialne, oraz

(b) zgodnie z międzynarodowym prawem morza: morze, dno morskie i jego podłoże, do których dana Umawiająca się Strona ma suwerenne prawa i w odniesieniu do których sprawuje jurysdykcję.

W przypadku Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej, która jest Umawiającą się Stroną, obszar oznacza obszary państw członkowskich takiej organizacji, zgodnie z postanowieniami zawartymi w umowie powołującej tę organizację.

(11)

(a) "GATT" oznacza "GATT 1947" lub "GATT 1994", albo obydwa dokumenty, jeśli obydwa mają zastosowanie.

(b) "GATT 1947" oznacza Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu z dnia 30 października 1947 r., załączony do Dokumentu końcowego przyjętego na zakończenie drugiej sesji Komitetu przygotowawczego Konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie handlu i zatrudnienia, następnie poprawiony, znowelizowany lub zmodyfikowany.

(c) "GATT 1994" oznacza Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu określony w załączniku 1A Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu, następnie poprawiony, znowelizowany lub zmodyfikowany.

Strona Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu jest uważana za stronę GATT 1994.

(d) " Instrumenty z nim związane " oznaczają odpowiednio:

(i) umowy, układy, lub inne prawne instrumenty obejmujące decyzje, deklaracje i wyjaśnienia, zawarte pod auspicjami GATT 1947, następnie poprawione, znowelizowane lub zmodyfikowane; i/lub

(ii) Porozumienie ustanawiające Światową Organizację Handlu, łącznie z jego załącznikiem 1 /za wyjątkiem GATT 1994/ i jego załącznikami 2, 3 i 4 oraz związane z nim decyzje, deklaracje i wyjaśnienia, następnie poprawione, znowelizowane lub zmodyfikowane.

(12) "Własność intelektualna" obejmuje prawa autorskie i związane z nimi prawa, znaki firmowe, wskazania geograficzne, wzory przemysłowe, patenty, projekty układów scalonych oraz ochronę informacji nieujawnionych.

(13)

(a) "Protokół karty energetycznej" lub "Protokół" oznacza układ, którego negocjowanie jest usankcjonowane i którego tekst został uchwalony przez Konferencję karty, a którego stronami stały się dwie lub więcej Umawiających się Stron w celu dopełnienia, uzupełnienia, rozszerzenia lub wzmocnienia

postanowień niniejszego Traktatu w zakresie każdej, określonej branży lub kategorii działalności objętej niniejszym Traktatem, włączając w to sfery współpracy, o których mowa w części III karty.

(b) "Deklaracja karty energetycznej" lub "Deklaracja" oznacza niewiążący prawnie dokument, negocjowanie którego jest usankcjonowane i tekst którego został zatwierdzony przez Konferencję karty, a którego stronami stały się dwie lub więcej Umawiających się Stron w celu dopełnienia albo uzupełnienia postanowień niniejszego Traktatu.

(14) "Swobodnie wymienialna waluta" oznacza walutę, będącą powszechnym przedmiotem handlu na międzynarodowych rynkach wymiany walut i szeroko stosowaną w transakcjach międzynarodowych.

ARTYKUŁ 2 CEL TRAKTATU

Niniejszy Traktat ustanawia ramy prawne dla rozwijania długofalowej współpracy w dziedzinie energii, opartej na wzajemnych korzyściach i uzupełnianiu się, zgodnie z celami i zasadami karty.

CZĘŚĆ II HANDEL

ARTYKUŁ 3 RYNKI MIĘDZYNARODOWE

Umawiające się Strony będą pracować nad upowszechnianiem dostępu do międzynarodowych rynków na zasadach handlowych, oraz ogólnie nad rozwojem otwartego i konkurencyjnego rynku materiałów i produktów energetycznych.

ARTYKUŁ 4 NIEUCHYLANIE GATT I INSTRUMENTÓW Z NIM ZWIĄZANYCH

Żadne postanowienie niniejszego Traktatu nie będzie uchylać, w stosunkach między poszczególnymi Umawiającymi się Stronami będącymi też stronami GATT, postanowień GATT i instrumentów z nim związanych, jakie mają zastosowanie między tymi Umawiającymi się Stronami.

ARTYKUŁ 5 ŚRODKI DOTYCZĄCE INWESTYCJI ZWIĄZANYCH Z HANDELEM /"TRIMs"/

(1) Umawiająca się Strona nie będzie stosować żadnych środków dotyczących inwestycji, związanych z handlem, które są niezgodne z postanowieniami artykułu III lub XI GATT; nie spowoduje to uszczerbku dla praw i zobowiązań tej Umawiającej się Strony, wynikających z GATT i instrumentów z nim związanych oraz z artykułu 29.

(2) Takie środki obejmują wszelkie przepisy inwestycyjne, które obowiązują lub mogą być egzekwowane w ramach prawa wewnętrznego lub decyzji administracyjnych, bądź którym należy się podporządkować dla uzyskania korzyści, i które wymagają:

(a) nabywania lub używania przez przedsiębiorstwo produktów pochodzenia krajowego albo z jakiegokolwiek źródła krajowego, określonych czy to jako poszczególne produkty, czy co do ilości lub wartości produktów, czy w proporcji do ilości bądź wartości lokalnej produkcji przedsiębiorstwa, lub;

(b) ograniczenia zakupów lub zużycia produktów importowanych przez przedsiębiorstwo do poziomu uzależnionego od ilości lub wartości lokalnych produktów, które ono eksportuje;

lub które ograniczają:

(c) importowanie przez przedsiębiorstwo produktów używanych lub związanych z jego lokalną produkcją, ogólnie lub do poziomu odpowiadającego ilości lub wartości lokalnej produkcji, którą ono eksportuje;

(d) importowanie przez przedsiębiorstwo produktów używanych lub związanych z jego lokalną produkcją poprzez ograniczanie dostępu do wymiany walut do poziomu odpowiadającego wpływom walutowym przypisywanym temu przedsiębiorstwu, lub;

(e) eksport lub sprzedaż na eksport przez przedsiębiorstwo produktów, wymienionych szczegółowo czy to w kategoriach poszczególnych produktów, czy w kategoriach ilości lub wartości produktów, lub jako procent ilości lub wartości lokalnej produkcji tego przedsiębiorstwa;

(3) Żadne z postanowień punktu (1) nie będzie interpretowane tak, aby przeszkodzić Umawiającej się Stronie w stosowaniu środków dotyczących inwestycji związanych z handlem określonych w punkcie 2(a) i (c), jako warunku kwalifikującego przy promowaniu eksportu, pomocy zagranicznej, przy zamówieniach publicznych lub preferencyjnej taryfie celnej albo programach kontyngentowych.

(4) Niezależnie od postanowień punktu (1), Umawiające się Strony mogą czasowo utrzymać środki dotyczące inwestycji, związane z handlem, które obowiązywały dłużej niż 180 dni przed podpisaniem niniejszego Traktatu, przestrzegając podanego w załączniku TRM obowiązku notyfikacji i stopniowego odstępowania od tych środków.

ARTYKUŁ 6 KONKURENCJA

(1) Każda z Umawiających się Stron będzie pracować nad złagodzeniem zakłóceń rynku i barier dla konkurencji w działalności gospodarczej w sektorze energii.

(2) Każda z Umawiających się Stron zapewni, żeby w granicach jej jurysdykcji były i zostały wprowadzone w życie takie prawa, jakie są niezbędne i właściwe dla przeciwdziałania jednostronnym i zgodnym praktykom antykonkurencyjnym w działalności gospodarczej w sektorze energii.

(3) Umawiające się Strony mające doświadczenie w stosowaniu zasad konkurencji rozważą, na życzenie innych Umawiających się Stron, wszelkie możliwości dostarczenia im, w zakresie posiadanych środków, pomocy technicznej w celu rozwoju i wdrożenia zasad konkurencji.

(4) Umawiające się Strony mogą współpracować, wykorzystując doradztwo i wymianę informacji, przy wprowadzaniu w życie właściwych dla nich zasad konkurencji.

(5) Jeśli Umawiająca się Strona dojdzie do wniosku, że jakakolwiek określona praktyka antykonkurencyjna prowadzona na obszarze innej Umawiającej się Strony, działa wbrew interesom istotnym dla celów wymienionych w niniejszym artykule, wówczas ta Umawiająca się Strona może notyfikować tej drugiej Umawiającej się Stronie żądanie, aby odpowiednie organy do spraw konkurencji tej drugiej Umawiającej się Strony podjęły stosowne postępowanie prawne. Strona notyfikująca zawrze w takiej notyfikacji

wystarczające informacje, aby pozwolić notyfikowanej Umawiającej się Stronie na rozpoznanie tych praktyk antykonkurencyjnych, które są przedmiotem notyfikacji i załączy propozycję w sprawie takiego dalszego przekazywania informacji oraz współpracy, jakie notyfikująca Umawiająca się Strona jest w stanie zapewnić. Notyfikowana Umawiająca się Strona lub, zależnie od okoliczności, właściwe dla spraw konkurencji władze, mogą skonsultować się z władzami do spraw konkurencji notyfikującej Umawiającej się Strony i po wnikliwym rozpatrzeniu prośby notyfikującej Umawiającej się Strony zdecydują, czy rozpocząć postępowanie prawne w odniesieniu do domniemanych praktyk antykonkurencyjnych wskazanych przez notyfikację. Notyfikowana Umawiająca się Strona poinformuje notyfikującą Umawiającą się Stronę o swojej decyzji lub o decyzji odpowiednich władz do spraw konkurencji oraz według własnego uznania może poinformować notyfikującą Umawiającą się Stronę o podstawach tej decyzji. Jeżeli rozpocznie się postępowanie prawne, notyfikowana Umawiająca się Strona powiadomi notyfikującą Umawiającą się Stronę o jego wyniku i - w takim zakresie, w jakim to będzie możliwe - o istotnych postępach w sprawie.

(6) Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie wymaga od Umawiającej się Strony dostarczania informacji wbrew jej ustawodawstwu dotyczącemu ujawniania informacji, wiadomości poufnych lub tajemnicy handlowej.

(7) Postępowanie przewidziane w punkcie (5) i w artykule 27(1) będzie wyłącznym w ramach niniejszego Traktatu sposobem rozwiązywania wszelkich sporów, które mogą powstać przy wykonywaniu lub interpretacji niniejszego artykułu.

ARTYKUŁ 7 TRANZYT

(1) Każda z Umawiających się Stron podejmie niezbędne kroki w celu ułatwienia tranzytu materiałów i produktów energetycznych, zgodnie z zasadami wolnego tranzytu i bez względu na pochodzenie, przeznaczenie lub prawo własności tych materiałów i produktów energetycznych i bez dyskryminacji cenowej w oparciu o takie różnice oraz bez powodowania nieuzasadnionej zwłoki, ograniczeń lub opłat.

(2) Umawiające się Strony zachęcą odpowiednie jednostki organizacyjne do współpracy w zakresie:

(a) modernizowania środków transportu energii niezbędnych dla tranzytu materiałów i produktów energetycznych;

(b) rozwoju i eksploatacji środków transportu energii obsługujących obszary więcej niż jednej Umawiającej się Strony;

(c) przedsięwzięć służących łagodzeniu skutków przerw w dostawach materiałów i produktów energetycznych;

(d) ułatwianiu łączenia środków transportu energii.

(3) Każda z Umawiających się Stron zobowiązuje się, aby jej przepisy dotyczące transportu materiałów i produktów energetycznych oraz korzystania ze środków transportu energii traktowały materiały i produkty energetyczne w tranzycie w sposób nie mniej korzystny niż jej przepisy traktują materiały i produkty pochodzące z, lub przeznaczone dla jej własnego obszaru, chyba że obowiązująca umowa międzynarodowa przewiduje inaczej.

(4) W przypadku, gdy tranzyt materiałów i produktów energetycznych nie może być dokonany na zasadach handlowych przy pomocy środków transportu energii, Umawiające się Strony nie będą stawiały przeszkód dla tworzenia nowych możliwości, chyba że inaczej stanowią właściwe przepisy prawne zgodne z punktem (1).

(5) Umawiająca się Strona, przez której obszar może odbywać się tranzyt materiałów i produktów energetycznych, nie będzie zobowiązana do:

(a) zezwalania na budowę bądź modyfikację środków transportu energii, lub

(b) pozwolenia na nowy, bądź dodatkowy tranzyt poprzez istniejące środki transportu energii

jeśli wykaże innym zainteresowanym Umawiającym się Stronom, że stanowiłoby to zagrożenie bezpieczeństwa lub wydajności jej systemów energetycznych, włączając w to bezpieczeństwo dostaw energii.

Z zastrzeżeniem punktów (6) i (7), Umawiające się Strony zapewnią ustanowiony przepływ materiałów i produktów energetycznych do, z lub między obszarami innych Umawiających się Stron.

(6) Umawiająca się Strona, przez której obszar odbywa się tranzyt materiałów i produktów energetycznych, nie będzie, w przypadku sporu na temat jakiegokolwiek sprawy wynikającej z tego tranzytu, przerywała bądź ograniczała, ani też zezwalała jakiegokolwiek jednostce organizacyjnej podlegającej jej kontroli na przerywanie bądź ograniczanie, ani nie będzie wymagała od jakiegokolwiek jednostki organizacyjnej podlegającej jej jurysdykcji, aby przerywała lub ograniczała istniejący przepływ materiałów i produktów energetycznych przed zakończeniem procedur rozstrzygnięcia sporu określonych w punkcie (7), chyba że jest to wyraźnie przewidziane w kontrakcie lub innym porozumieniu dotyczącym takiego tranzytu lub dozwolone na podstawie decyzji rozjemcy.

(7) Następujące postanowienia będą miały zastosowanie do sporów określonych w punkcie (6), ale wyłącznie po wyczerpaniu wszelkich, wynikających z kontraktu lub

innych środków rozstrzygnięcia sporu wcześniej uzgodnionych między Umawiającymi się Stronami będącymi stronami sporu lub między jakąkolwiek jednostką organizacyjną, o której mowa w punkcie (6), a jednostką organizacyjną innej Umawiającej się Strony, będącej stroną sporu:

(a) Umawiająca się Strona będąca stroną sporu może wystąpić z nim do Sekretarza Generalnego poprzez notyfikację streszczającą przedmiot sporu. Sekretarz Generalny powiadomi wszystkie Umawiające się Strony o takim wystąpieniu.

(b) W ciągu 30 dni od otrzymania takiej noty, Sekretarz Generalny, w porozumieniu ze stronami sporu i zainteresowanymi Umawiającymi się Stronami, wyznaczy rozjemcę. Taki rozjemca powinien mieć doświadczenie w sprawach będących przedmiotem sporu oraz nie powinien należeć do narodowości ani być obywatelem czy stałym mieszkańcem strony sporu lub jednej z zainteresowanych Umawiających się Stron.

(c) Rozjemca będzie dążył do uzyskania zgody stron sporu na rozstrzygnięcie sporu lub na procedurę mającą na celu osiągnięcie takiego rozstrzygnięcia. Jeżeli w przeciągu 90 dni od mianowania nie uda mu się uzyskać takiej zgody, to zaleci on sposób rozstrzygnięcia sporu lub procedurę osiągnięcia takiego rozstrzygnięcia oraz podejmie decyzje o tymczasowych stawkach i innych warunkach obowiązujących przy transzycie od określonego przez niego dnia aż do rozstrzygnięcia sporu.

(d) Umawiające się Strony zobowiązują się do przestrzegania i zapewnienia, że jednostki organizacyjne będące pod ich kontrolą lub jurysdykcją będą przestrzegały wszelkich tymczasowych decyzji wynikających z podpunktu (c) w sprawie stawek i warunków przez okres 12 miesięcy od decyzji rozjemcy lub do czasu rozwiązania sporu, zależnie od tego, które z tych wydarzeń nastąpi wcześniej.

(e) Jednak mimo podpunktu (b) Sekretarz Generalny może nie wyznaczyć rozjemcy, jeśli według jego osądu spór dotyczy tranzytu, który jest już przedmiotem procedur rozstrzygnięcia sporów opisanych w podpunktach (a) do (d), a tamto postępowanie nie zakończyło się rozstrzygnięciem tego sporu.

(f) Konferencja karty uchwali standardowe postanowienia dotyczące prowadzenia postępowania rozjemczego i wynagrodzenia rozjemców.

(8) Artykuł niniejszy nie będzie uchylał praw ani zobowiązań Umawiającej się Strony w ramach prawa międzynarodowego łącznie z międzynarodowym prawem zwyczajowym, ani istniejących porozumień dwustronnych i wielostronnych obejmujących przepisy w sprawie podmorskich kabli i rurociągów.

(9) Artykuł niniejszy nie powinien być interpretowany jako zobowiązujący którąkolwiek z Umawiających się Stron, która nie posiada pewnej kategorii środków transportu energii

stosowanych przy tranzycie, aby zgodnie z niniejszym artykułem podejmowała jakiegokolwiek kroki w odniesieniu do tego typu środków transportu energii. Taka Umawiająca się Strona będzie jednakże zobowiązana do zastosowania się do punktu (4).

(10) Dla celów niniejszego artykułu:

(a) "Tranzyt" oznacza:

(i) przewóz przez Obszar Umawiającej się Strony, lub do obiektów bądź z obiektów portowych na jej obszarze, w celu załadunku lub rozładunku, produktów i materiałów energetycznych pochodzących z obszaru innego państwa, a przeznaczonych dla obszaru państwa trzeciego, o ile albo to drugie państwo albo państwo trzecie jest Umawiającą się Stroną; lub

(ii) przewóz poprzez obszar Umawiającej się Strony materiałów i produktów energetycznych pochodzących z obszaru innej Umawiającej się Strony przeznaczonych dla obszaru tej drugiej Umawiającej się Strony, chyba że obydwie zainteresowane Umawiające się Strony postanowią inaczej i odnotują swoją decyzję jako wspólny zapis w załączniku N. Obydwie te Umawiające się Strony mogą usunąć swój zapis z załącznika N doręczając wspólną, pisemną notyfikację o swoich zamiarach do sekretariatu, który przekaże tę notyfikację do wszystkich innych Umawiających się Stron. Skreślenie nabierze mocy w cztery tygodnie po takiej wcześniejszej notyfikacji.

(b) "Środki transportu energii " obejmują wysokociśnieniowe gazociągi przesyłowe, elektroenergetyczne sieci przesyłowe i rozdzielcze wysokiego napięcia, przesyłowe rurociągi dla ropy naftowej, węglowe rurociągi pulpowe, rurociągi dla produktów naftowych oraz inne stałe urządzenia do transportu materiałów i produktów energetycznych.

ARTYKUŁ 8 TRANSFER TECHNOLOGII

(1) Umawiające się Strony zgadzają się ułatwiać dostęp do technologii oraz transfer technologii energetycznych na zasadach komercyjnych i nie dyskryminacyjnych, w celu wspierania efektywnego handlu materiałami i produktami energetycznymi oraz inwestycji, a także dla urzeczywistnienia celów karty, z uwzględnieniem praw i przepisów tych stron oraz ochrony praw własności intelektualnej.

(2) Zgodnie z tym, Umawiające się Strony będą, w zakresie niezbędnym do wprowadzenia w życie punktu (1), eliminować istniejące przeszkody i nie tworzyć nowych przeszkód dla transferu technologii w dziedzinie materiałów i produktów energetycznych oraz związanych z nimi urządzeń i usług, z zastrzeżeniem umów o

nierozprzestrzenianiu i innych międzynarodowych zobowiązań.

ARTYKUŁ 9 DOSTĘP DO KAPITAŁU

(1) Umawiające się Strony potwierdzają znaczenie otwartych rynków kapitałowych dla wzmaganania dopływu kapitału do finansowania handlu materiałami i produktami energetycznymi oraz dla dokonywania i wspierania inwestycji z zakresu działalności gospodarczej w sektorze energii na obszarach innych Umawiających się Stron, szczególnie tych o gospodarce w okresie przejściowym. Zgodnie z tym każda z Umawiających się Stron będzie starać się poprawiać warunki dostępu do swojego rynku kapitałowego dla przedsiębiorstw i obywateli z innych Umawiających się Stron, w celu finansowania handlu materiałami i produktami energetycznymi oraz dla celów inwestycji w zakresie działalności gospodarczej w sektorze energii na obszarach innych Umawiających się Stron, na zasadach nie mniej korzystnych niż są przyznawane w podobnych okolicznościach jej własnym przedsiębiorstwom i obywatelom lub przedsiębiorstwom i obywatelom dowolnej innej Umawiającej się Strony albo dowolnego państwa trzeciego, zależnie od tego, które z tych zasad są bardziej korzystne.

(2) Umawiająca się Strona może uchwalić i prowadzić programy zapewniające dostęp do publicznych pożyczek i dotacji, gwarancji i ubezpieczeń dla ułatwienia handlu lub inwestycji za granicą. Takie udogodnienia udostępni ona, zgodnie z celami, wymaganiami i kryteriami takich programów /włączając w to cele, ograniczenia lub kryteria odnoszące się do miejsca prowadzenia przedsiębiorstwa przez ubiegającego się o dowolne z takich udogodnień albo do miejsca dostawy towarów czy usług dostarczanych z pomocą takich ułatwień/ dla inwestycji w zakresie działalności gospodarczej w sektorze energii innych Umawiających się Stron lub w celu finansowania handlu materiałami i produktami energetycznymi z innymi Umawiającymi się Stronami.

(3) Umawiające się Strony będą odpowiednio dążyły do inicjowania działań i pełnego wykorzystywania fachowej wiedzy odpowiednich międzynarodowych instytucji finansowych przy realizacji programów działalności gospodarczej w sektorze energii, mających na celu poprawę stabilności gospodarczej i klimatu inwestycyjnego Umawiających się Stron.

(4) Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie stoi na przeszkodzie, aby:

(a) instytucje finansowe stosowały swoje własne praktyki w zakresie pożyczek i gwarancji, oparte o zasady rynkowe i podyktowane względami ostrożności, lub aby;

(b) Umawiająca się Strona podejmowała kroki:

- (i) podyktowane względami ostrożności, włącznie z ochroną inwestorów, odbiorców, depozytorów, posiadaczy polis lub osób, którym należne są płatności powiernicze od dostawcy usług finansowych; lub
- (ii) dla zapewnienia integralności i stabilności systemu finansowego oraz rynków kapitałowych.

CZĘŚĆ III PROMOCJA I OCHRONA INWESTYCJI

ARTYKUŁ 10 PROMOCJA, OCHRONA I TRAKTOWANIE INWESTYCJI

(1) Każda z Umawiających się Stron będzie, zgodnie z postanowieniami niniejszego Traktatu, popierać i tworzyć stabilne, sprawiedliwe, sprzyjające i przejrzyste warunki dla inwestorów z innych Umawiających się Stron dla dokonywania inwestycji na swoim obszarze. Takie warunki obejmują zobowiązanie zawsze uczciwego i sprawiedliwego traktowania inwestycji inwestorów z innych Umawiających się Stron. Inwestycje te będą również korzystały ze stałej ochrony i zabezpieczeń, a żadna Umawiająca się Strona nie będzie w jakikolwiek sposób pogarszała, przez nieuzasadnione lub dyskryminujące kroki, możliwości zarządzania, utrzymania, użytkowania, posiadania lub dysponowania nimi. Inwestycjom takim w żadnym razie nie można przyznać gorszego traktowania niż wymagane przez prawo międzynarodowe, łącznie z postanowieniami Traktatu. Każda Umawiająca się Strona będzie przestrzegać zobowiązań, jakie przyjęła na siebie w odniesieniu do inwestora lub inwestycji inwestora z dowolnej innej Umawiającej się Strony.

(2) Każda z Umawiających się Stron dołoży starań dla zapewnienia inwestorom z innych Umawiających Stron, w odniesieniu do dokonywania inwestycji na swoim obszarze, traktowania określonego w punkcie (3).

(3) Dla celów niniejszego artykułu, "traktowanie" oznacza traktowanie zapewnione przez Umawiającą się Stronę, które jest nie mniej korzystne niż przyznawane jej własnym inwestorom lub inwestorom dowolnej innej Umawiającej się Strony lub któregośkolwiek państwa trzeciego, zależnie od tego, które z tych traktowań jest najbardziej korzystne.

(4) Traktat uzupełniający będzie zobowiązywać każdą z jego stron, z zastrzeżeniem warunków które ustanowi, do przyznawania inwestorom z innych stron w odniesieniu do dokonywania inwestycji na jej obszarze traktowania opisanego w punkcie (3). Traktat ten będzie otwarty do podpisania przez państwa lub Regionalne Organizacje Integracji Gospodarczej, które podpisały lub przystąpiły do niniejszego Traktatu. Rokowania dotyczące traktatu uzupełniającego zaczną się nie później niż dnia 1 stycznia 1995 roku, z perspektywą zakończenia do dnia 1 stycznia 1998 roku.

(5) Każda Umawiająca się Strona będzie w odniesieniu do dokonywania inwestycji na swoim obszarze dążyć do:

- (a) ograniczenia do minimum wyjątków od traktowania opisanego w punkcie (3);
- (b) stopniowego usuwania istniejących ograniczeń, dotyczących inwestorów z innych Umawiających się Stron.

(6)

- (a) Umawiająca się Strona może w odniesieniu do dokonywania inwestycji na

swoim obszarze, w dowolnym czasie, dobrowolnie zadeklarować Konferencji karty, za pośrednictwem sekretariatu, swoją intencję niewprowadzania nowych wyjątków od traktowania opisanego w punkcie (3).

(b) Ponadto Umawiająca się Strona może w dowolnym czasie podjąć dobrowolne zobowiązanie przyznawania inwestorom z innych Umawiających się Stron, w odniesieniu do dokonywania inwestycji w pewnych lub we wszystkich działaniach gospodarczych w sektorze energii na jej obszarze, traktowania opisanego w punkcie (3).

Takie zobowiązania będą zgłaszane do sekretariatu, i wymienione w załączniku VC oraz będą obowiązywały zgodnie z niniejszym Traktatem.

(7) Każda Umawiająca się Strona przyzna na swoim obszarze inwestycjom inwestorów z innych Umawiających się Stron oraz ich odpowiednim działaniom obejmującym zarządzanie, utrzymanie, użytkowanie, posiadanie lub dysponowanie, traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje inwestycjom swoich własnych inwestorów albo inwestorów innej Umawiającej się Strony lub jakiegokolwiek państwa trzeciego i ich odpowiednim działaniom obejmującym zarządzanie, utrzymanie, użytkowanie, posiadanie lub dysponowanie, zależnie od tego, które z tych traktowań jest najbardziej korzystne.

(8) Modyfikacje w zastosowaniu punktu (7) w odniesieniu do programów, w ramach których Umawiająca się Strona udziela dotacji lub innej pomocy finansowej albo przystępuje do kontraktów na badania i rozwój technologii energetycznych, będą zarezerwowane dla układu uzupełniającego określonego w punkcie (4). Każda z Umawiających się Stron będzie informowała Konferencję karty poprzez sekretariat o modyfikacjach, jakie stosuje do programów określonych w niniejszym punkcie.

(9) Każde państwo lub Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej, które podpisuje lub przystępuje do niniejszego Traktatu, przedłoży sekretariatowi w dniu podpisania Traktatu albo złożenia dokumentu o przystąpieniu, raport streszczający wszystkie prawa, przepisy i inne środki odnoszące się do:

- (a) wyjątków od punktu (2); lub
- (b) programów, do których odnosi się punkt (8).

Umawiająca się Strona będzie aktualizowała swój raport poprzez niezwłoczne przedkładanie poprawek do sekretariatu. Konferencja karty będzie okresowo dokonywać przeglądu tych raportów.

Odnosnie do podpunktu (a), raport ten może określać części sektora energii, w których Umawiająca się Strona przyznaje inwestorom innych Umawiających się Stron traktowanie opisane w punkcie (3).

W odniesieniu do podpunktu (b) przegląd dokonywany przez Konferencję karty może uwzględnić konsekwencje takich programów dla konkurencji i inwestycji.

(10) Pomimo jakichkolwiek innych postanowień niniejszego artykułu traktowanie, określone w punktach (3) i (7), nie będzie miało zastosowania do ochrony własności intelektualnej; zamiast niego stosowane będzie traktowanie określone we właściwych postanowieniach międzynarodowych umów o ochronie praw własności intelektualnej, których stronami są odpowiednie Umawiające się Strony.

(11) Dla celów artykułu 26, zastosowanie przez Umawiającą się Stronę środka dotyczącego inwestycji i związanego z handlem, jak to określono w artykule 5(1) i (2), do inwestycji inwestora innej Umawiającej się Strony, istniejącej już w czasie takiego zastosowania będzie uważane, z uwzględnieniem artykułów 5(3) i (4), i zgodnie z niniejszą częścią, za naruszenie zobowiązania tej pierwszej Umawiającej się Strony.

(12) Każda Umawiająca się Strona zapewni, żeby jej prawo krajowe dysponowało skutecznymi środkami dochodzenia roszczeń i egzekwowania praw dotyczących inwestycji, umów inwestycyjnych i upoważnień inwestycyjnych.

ARTYKUŁ 11 PERSONEL KIEROWNICZY

(1) Umawiająca się Strona będzie, z zastrzeżeniem swoich praw i przepisów odnoszących się do wjazdu, pobytu i pracy osób fizycznych, badać w dobrej wierze wnioski inwestorów innej Umawiającej się Strony bądź personelu kierowniczego zatrudnionego przez takich inwestorów albo w inwestycjach takich inwestorów, dotyczące wjazdu i czasowego pobytu na swoim obszarze w celu podjęcia czynności związanych z dokonywaniem odpowiednich inwestycji lub ich rozwojem, zarządzaniem, utrzymaniem, użytkowaniem, posiadaniem lub rozporządzaniem nimi, włączając w to doradztwo bądź kluczowe usługi techniczne.

(2) Umawiająca się Strona zezwoli inwestorom innej Umawiającej się Strony mającej inwestycje na jej obszarze oraz inwestycjom takich inwestorów na zatrudnienie, do kluczowych zadań, dowolnej osoby, wybranej przez tych inwestorów lub inwestycje, bez względu na narodowość bądź obywatelstwo, pod warunkiem, że przyznane zostało takiej kluczowej osobie zezwolenie na wjazd, pobyt i pracę na obszarze tej pierwszej Umawiającej się Strony oraz że zatrudnienie, o którym mowa, odpowiada postanowieniom, warunkom i ograniczeniom czasowym z zezwolenia udzielonego tej kluczowej osobie.

ARTYKUŁ 12 ODSZKODOWANIA ZA STRATY

(1) Z wyjątkiem przypadków, do których będzie miał zastosowanie artykuł 13, inwestor którejkolwiek Umawiającej się Strony, który poniesie straty w związku z jakąkolwiek inwestycją na obszarze innej Umawiającej się Strony, w wyniku wojny lub innego konfliktu zbrojnego, stanu wyjątkowego, rozruchów społecznych bądź innego podobnego wydarzenia na tym obszarze, zostanie potraktowany przez tę drugą

Umawiającą się Stronę, w sprawie zwrotu, odszkodowania, rekompensaty lub innego uregulowania strat, w najbardziej korzystny sposób spośród tych sposobów, jakie ta druga Umawiająca się Strona stosuje wobec wszystkich innych inwestorów, czy to własnych, czy inwestorów którejkolwiek innej Umawiającej się Strony, czy też inwestorów jakiegokolwiek państwa trzeciego.

(2) Bez uszczerbku dla punktu (1), inwestorowi Umawiającej się Strony, który w jakiegokolwiek sytuacji, o której mowa w tym punkcie, poniesie stratę na obszarze innej Umawiającej się Strony, wynikającą z:

(a) rekwizycji jego inwestycji bądź jej części przez siły zbrojne tej drugiej Strony albo przez jej władze, lub

(b) zniszczenia jego inwestycji bądź jej części przez siły zbrojne tej drugiej Strony albo przez jej władze, jeśli tego nie wymagała konieczność wynikająca z danej sytuacji,

będzie przyznany zwrot lub rekompensata, które w obu przypadkach będą bezzwłoczne, adekwatne i skuteczne.

ARTYKUŁ 13 WYWŁASZCZENIE

(1) Inwestycje inwestorów Umawiającej się Strony na obszarze którejkolwiek innej Umawiającej się Strony nie będą nacjonalizowane, wywłaszczane lub poddawane działaniu bądź działaniom mającym skutek równoznaczny z nacjonalizacją lub wywłaszczeniem /dalej zwanych "wywłaszczeniem"/, chyba że takie wywłaszczenie jest:

(a) w celu, który leży w interesie publicznym;

(b) nie dyskryminacyjne;

(c) przeprowadzone zgodnie z właściwym postępowaniem prawnym; oraz

(d) połączone z wypłatą bezzwłocznego, adekwatnego i skutecznego odszkodowania.

Odszkodowanie takie będzie równe godziwej wartości rynkowej wywłaszczonej inwestycji z okresu bezpośrednio przed wywłaszczeniem lub przed czasem /zwanym dalej "dniem oszacowania"/, gdy zagrożenie wywłaszczeniem stało się wiadome w taki sposób, że wpłynęło to na wartość inwestycji.

Taka godziwa wartość rynkowa będzie, na prośbę inwestora, wyrażona w swobodnie wymiennej walucie, w oparciu o rynkowy kurs wymiany, aktualny dla tej waluty w dniu oszacowania. Odszkodowanie będzie także obejmowało odsetki obliczone według komercyjnej stopy procentowej, ustalonej zgodnie z zasadami rynkowymi za okres od dnia wywłaszczenia do dnia płatności.

(2) Inwestor dotknięty wywłaszczeniem będzie miał prawo do natychmiastowej rewizji swojej sprawy, do wyceny inwestycji i do wypłaty odszkodowania - przeprowadzonych, przez sądowe lub inne, właściwe, niezależne władze tej Umawiającej się Strony,

stosownie do prawa Umawiającej się Strony dokonującej wyłączenia i zgodnie z zasadami określonymi w punkcie (1).

(3) W celu uniknięcia wątpliwości, wyłączenie będzie dotyczyło sytuacji, w których Umawiająca się Strona wyłącza majątek spółki lub przedsiębiorstwa na swoim obszarze, w których inwestor innej Umawiającej się Strony ma swoją inwestycję, obejmującą też własność udziałów.

ARTYKUŁ 14 PRZEKAZYWANIE PŁATNOŚCI ZWIĄZANYCH Z INWESTYCJAMI

(1) Każda z Umawiających się Stron, w odniesieniu do inwestycji na swoim obszarze dokonywanych przez inwestorów którejkolwiek innej Umawiającej się Strony, zagwarantuje swobodę transferów do swojego obszaru i poza swój obszar, włączając w to transfer:

(a) kapitału zakładowego plus każdego dodatkowego kapitału dla utrzymania i rozwoju inwestycji;

(b) przychodów;

(c) płatności w związku z kontraktem, włączając w to amortyzację kapitału i narosłe odsetki zgodnie z umową pożyczkową;

(d) nie wydanych zarobków i innych wynagrodzeń personelu zatrudnionego z zagranicy w związku z tą inwestycją;

(e) dochodów ze sprzedaży lub likwidacji całości lub jakiegokolwiek części inwestycji;

(f) płatności powstałych z rozstrzygnięcia sporu; oraz

(g) wypłat odszkodowania na podstawie artykułów 12 i 13.

(2) Transfery płatności na podstawie punktu (1) będą dokonywane bez zwłoki i w swobodnie wymiennej walucie (z wyjątkiem przychodów w naturze).

(3) Transfery będą dokonywane według rynkowego kursu wymiany na dzień transferu dla miejscowych transakcji w walucie, w której ma być dokonany transfer. W przypadku braku rynku wymiany walut, należy przyjąć najbardziej aktualny kurs stosowany przy sprowadzaniu kapitału z zewnątrz, albo najbardziej aktualny kurs wymiany przy zamianie walut na Specjalne Prawa Ciągnięcia /Special Drawing Rights/, zależnie od tego co jest bardziej korzystne dla inwestora.

(4) Pomimo postanowień punktów (1) do (3), Umawiająca się Strona może chronić

prawa wierzycieli lub zapewnić zgodność z ustawami o emitowaniu, handlu i obrocie papierami wartościowymi, a także zapewnić wykonanie orzeczeń zasądających w postępowaniu cywilnym, administracyjnym i karnym poprzez stosowanie sprawiedliwe, nie dyskryminacyjne i w dobrej wierze jej ustaw i przepisów.

(5) Umawiające się Strony, które stanowiły części składowe byłego ZSRR, mogą pomimo punktu (2), ustalać w porozumieniach zawieranych między nimi, żeby transfery płatności dokonywane były w walutach tych Umawiających się Stron, pod warunkiem, że takie porozumienia nie traktują inwestycji na ich obszarach, inwestorów innych Umawiających się Stron, w sposób mniej korzystny aniżeli inwestycje inwestorów z Umawiających się Stron, które przystąpiły do takich porozumień albo inwestorów dowolnego państwa trzeciego.

(6) Pomimo podpunktu (1) (b) Umawiająca się Strona może ograniczyć transfer przychodu w naturze w przypadku, gdy tej Umawiającej się Stronie wolno w ramach artykułu 29(a) lub GATT i instrumentów z nim związanych, ograniczać lub zabraniać eksportu lub sprzedaży na eksport produktu stanowiącego przychód w naturze; pod warunkiem jednak, że taka Umawiająca się Strona zezwoli na to, by przychód w naturze był przekazany jako usankcjonowany lub wyszczególniony w umowie inwestycyjnej, upoważnieniu inwestycyjnym lub innym porozumieniu na piśmie między tą Umawiającą się Stroną a inwestorem innej Umawiającej się Strony lub jego inwestycją.

ARTYKUŁ 15 SUBROGACJA

(1) Jeżeli Umawiająca się Strona lub wyznaczona przezeń agenda /zwana dalej "Stroną wypłacającą odszkodowanie"/ dokonuje płatności w ramach ubezpieczenia lub gwarancji udzielonej w odniesieniu do dowolnej inwestycji jakiegokolwiek inwestora /zwanego dalej "Stroną wynagradzaną"/ na obszarze innej Umawiającej się Strony /zwanego dalej "Stroną gospodarza"/, Strona gospodarza będzie uznawać:

(a) przeniesienie na stronę wypłacającą odszkodowanie wszystkich praw i roszczeń odnoszących się do takiej inwestycji, oraz

(b) prawo Strony wypłacającej odszkodowanie do wykonywania wszelkich takich praw oraz egzekwowania takich roszczeń z tytułu subrogacji.

(2) Stronie wypłacającej odszkodowanie przysługuje we wszelkich okolicznościach:

(a) takie samo traktowanie odnośnie do praw i roszczeń nabytych przez nią z tytułu przeniesienia, o jakim mowa w punkcie (1), oraz

(b) takie same płatności należne zgodnie z tymi prawami i roszczeniami,

do jakich otrzymania upoważniona była z tytułu niniejszego Traktatu i w odniesieniu do

danej inwestycji Strona wynagradzana.

(3) W żadnym postępowaniu określonym w artykule 26, Umawiająca się Strona nie będzie domagać się jako obrony, roszczenia wzajemnego, prawa kompensaty czy też z dowolnych innych powodów, by odszkodowanie lub inna rekompensata za całość lub część domniemanych szkód była lub miała być uzyskana na podstawie kontraktu ubezpieczeniowego czy gwarancyjnego.

ARTYKUŁ 16 STOSUNEK DO INNYCH UMÓW

Jeśli dwie lub więcej Umawiających się Stron przystąpiło do wcześniejszej umowy międzynarodowej, lub też zawarło późniejszą umowę międzynarodową, których warunki w obydwu przypadkach dotyczą przedmiotu części III lub V niniejszego Traktatu to:

(a) żadne postanowienie części III lub V niniejszego Traktatu nie będzie interpretowane tak, aby uchylać którekolwiek postanowienie takich warunków tej innej umowy lub jakiegokolwiek prawo do rozstrzygnięcia sporu w odniesieniu do niego w ramach tej umowy, a także

(b) żadne postanowienie w takich warunkach tej innej umowy nie będzie interpretowane tak, aby naruszało którekolwiek postanowienie części III lub V niniejszego Traktatu lub jakiegokolwiek prawo do rozstrzygnięcia sporu w odniesieniu do niej w ramach niniejszego Traktatu,

tam, gdzie którekolwiek z takich postanowień jest bardziej korzystne dla inwestora lub inwestycji.

ARTYKUŁ 17 NIESTOSOWANIE CZĘŚCI III W PEWNYCH OKOLICZNOŚCIACH

Każda z Umawiających się Stron zastrzega sobie prawo do odmówienia korzyści wynikających z niniejszej części Traktatu:

(1) osobie prawnej, jeśli taka osoba jest własnością lub znajduje się pod kontrolą obywateli lub osób narodowości państwa trzeciego oraz jeśli osoba ta nie prowadzi znaczącej działalności gospodarczej na obszarze Umawiającej się Strony, w której została ona utworzona; lub

(2) inwestycji, jeśli odmawiająca Umawiająca się Strona stwierdzi, że taka inwestycja jest inwestycją inwestora z państwa trzeciego:

(a) z którym odmawiająca Umawiająca się Strona nie utrzymuje stosunków dyplomatycznych; lub

(b) w odniesieniu do którego ta Strona uchwała albo podtrzymuje przepisy,
(i) które zabraniają transakcji z inwestorami tego państwa; bądź

(ii) które zostałyby pogwałcone lub ominięte, jeśli korzyści wynikające z niniejszej części byłyby przyznane inwestorom tego państwa lub ich inwestycjom.

CZĘŚĆ IV POSTANOWIENIA RÓŻNE

ARTYKUŁ 18 SUWERENNE ROZPORZĄDZANIE ZASOBAMI ENERGETYCZNYMI

(1) Umawiające się Strony uznają suwerenność państwa i jego suwerenne prawa do zasobów energetycznych. Potwierdzają one, że prawa te muszą być wykonywane zgodnie i z uwzględnieniem przepisów prawa międzynarodowego.

(2) Bez umniejszania swych zadań popierania dostępu do zasobów energetycznych oraz ich poszukiwań i zagospodarowania na zasadach handlowych, Traktat ten w żaden sposób nie będzie naruszał przepisów Umawiających się Stron, regulujących system własności zasobów energetycznych.

(3) Każde państwo posiada w szczególności prawa do decydowania o rejonach geograficznych na swoim obszarze, które mogą być udostępniane do poszukiwań i zagospodarowania zasobów energetycznych, o optymalizacji ich pozyskiwania, a także tempie, w jakim mogą one być wyczerpywane bądź w inny sposób eksploatowane; do ustalania i pobierania wszelkich podatków, opłat górniczych czy innych należności finansowych płatnych z tytułu takich badań bądź eksploatacji oraz do regulowania na swoim obszarze aspektów ochrony środowiska i aspektów bezpieczeństwa takich poszukiwań, zagospodarowania i rekultywacji, a także do uczestniczenia w takich poszukiwaniach i eksploatacji poprzez, między innymi, bezpośredni udział rządu lub przedsiębiorstw państwowych.

(4) Umawiające się Strony podejmują się ułatwiać dostęp do zasobów energetycznych, między innymi poprzez udzielanie w niedyskryminujący sposób, na podstawie publikowanych kryteriów: upoważnień, licencji, koncesji i kontraktów na poszukiwania i rozpoznanie albo na eksploatację bądź wydobywanie zasobów energetycznych.

ARTYKUŁ 19 ASPEKTY DOTYCZĄCE ŚRODOWISKA NATURALNEGO

(1) W dążeniu do zrównoważonego rozwoju, oraz biorąc pod uwagę zobowiązania wynikające z umów międzynarodowych o ochronie środowiska, których jest ona stroną, każda z Umawiających się Stron dołoży starań, aby zminimalizować w ekonomicznie efektywny sposób niekorzystne oddziaływanie na środowisko występujące zarówno wewnątrz jak i poza jej obszarem jako rezultat wszelkich działań w ramach cyklu energetycznego na jej obszarze, z odpowiednim uwzględnieniem bezpieczeństwa. Czyniąc to, każda Umawiająca się Strona będzie działać w sposób efektywny z punktu widzenia kosztów. W swej polityce i działaniach każda Umawiająca się Strona będzie

podejmować środki zapobiegawcze dla ochrony lub zminimalizowania degradacji środowiska naturalnego.

Strony są zgodne co do tego, że zanieczyszczający środowisko na obszarach Umawiających się Stron, powinien w zasadzie ponosić koszty zanieczyszczeń, włączając w to zanieczyszczenia transgraniczne, z właściwą troską o interes publiczny i bez zakłócania inwestycji w ramach cyklu energetycznego czy handlu międzynarodowego. Zgodnie z powyższym, Umawiające się Strony będą:

- (a) brać pod uwagę problemy ochrony środowiska w trakcie formułowania i wdrażania swojej polityki energetycznej;
- (b) promować rynkowo zorientowane sposoby ustalania cen i pełniejsze odzwierciedlenie kosztów i korzyści dla środowiska w ramach cyklu energetycznego;
- (c) mając na względzie artykuł 34(4), zachęcać do współpracy w osiąganiu celów Europejskiej karty energetycznej w zakresie ochrony środowiska oraz w dziedzinie międzynarodowych norm ochrony środowiska w odniesieniu do cyklu energetycznego, z uwzględnieniem różnic między Umawiającymi się Stronami co do szkodliwych oddziaływań i kosztów ich zmniejszania;
- (d) szczególnie uwzględniać poprawę efektywności energetycznej, rozwój i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii; a także promować używanie czystych paliw oraz stosowanie technologii i środków technologicznych zmniejszających zanieczyszczenia;
- (e) promować zbieranie i wymianę informacji między Umawiającymi się Stronami na temat rozsądnej i ekonomicznie skutecznej polityki energetycznej, a także stosowanie efektywnych kosztowo praktyk i technologii;
- (f) promować podnoszenie poziomu świadomości społecznej na temat oddziaływania systemów energetycznych na środowisko naturalne, na temat zakresu zapobiegania lub zmniejszania szkodliwych wpływów tych systemów na środowisko, a także na temat kosztów związanych z różnymi środkami zapobiegania takiemu oddziaływowaniu lub jego zmniejszania;
- (g) promować i współpracować w zakresie badań, rozwoju i stosowania energetycznie efektywnych i sprzyjających środowisku technologii, praktyk i procesów, które będą minimalizować szkodliwe oddziaływania na środowisko wszystkich aspektów cyklu energetycznego w ekonomicznie efektywny sposób;
- (h) zachęcać do tworzenia sprzyjających warunków dla transferu i rozpowszechniania takich technologii, w sposób spójny z właściwą i skuteczną ochroną praw własności intelektualnej;
- (i) na wczesnym etapie i przed podjęciem decyzji popierać wykonywanie przejrzystych szacunków wstępnych, a potem śledzić oddziaływanie na

środowisko ważnych z punktu widzenia środowiska, dużych projektów inwestycji energetycznych;

(j) promować międzynarodową świadomość i wymianę informacji na temat odpowiednich programów i norm ochrony środowiska Umawiających się Stron oraz na temat wdrażania tych programów i norm;

(k) brać udział, na zaproszenie i w ramach posiadanych możliwości, w rozwoju i wdrażaniu odpowiednich programów dotyczących środowiska w Umawiających się Stronach.

(2) Na życzenie jednej lub większej ilości Umawiających się Stron, spory dotyczące stosowania i interpretacji postanowień niniejszego artykułu będą, w zakresie w jakim brak jest ustaleń co do rozpatrywania takiego sporu na innym stosownym forum międzynarodowym, rozpatrywane przez Konferencję karty, w celu znalezienia rozwiązania.

(3) Dla celów niniejszego artykułu:

(a) "Cykl energetyczny" oznacza cały łańcuch energetyczny obejmujący działania związane z poszukiwaniami, rozpoznaniem, produkcją, przetwarzaniem, magazynowaniem, transportem, dystrybucją i użytkowaniem różnych form energii, a także przeróbką i pozbywaniem się odpadów oraz wycofaniem się z takiej działalności, jej zaniechaniem lub likwidacją przy minimalizacji szkodliwego oddziaływania na środowisko;

(b) "Oddziaływanie na środowisko" oznacza jakikolwiek skutek dla środowiska naturalnego wywołany przez dane działanie w środowisku, włączając w to ludzkie zdrowie i bezpieczeństwo, florę, faunę, glebę, powietrze, wodę, klimat, krajobraz oraz zabytki lub inne obiekty fizyczne, bądź wzajemne oddziaływanie tych czynników na siebie; obejmuje ono także skutki dla dziedzictwa kulturowego lub dla warunków społeczno-gospodarczych wynikające ze zmian w tych czynnikach;

(c) "Poprawa efektywności energetycznej" oznacza działanie dla zachowania tej samej wielkości produkcji (towarów lub usług) bez obniżania jakości lub wydajności tej produkcji, przy równoczesnym zmniejszaniu ilości energii potrzebnej do wytworzenia tejże produkcji.

(d) "Efektywne kosztowo" oznacza osiągnięte najniższym kosztem lub najkorzystniejsze przy zadanym koszcie.

ARTYKUŁ 20 PRZEJRZYŚĆ

(1) Ustawy, przepisy, orzeczenia sądowe, oraz ogólne decyzje administracyjne, które

mają wpływ na handel materiałami i produktami energetycznymi, należą do środków podlegających zgodnie z artykułem 29(2) (a) postanowieniom o przejrzystości GATT oraz odpowiednich instrumentów z nim związanych.

(2) Ustawy, przepisy, orzeczenia sądowe i ogólnie stosowane decyzje administracyjne wprowadzone w życie przez którąkolwiek Umawiającą się Stronę oraz umowy obowiązujące między Umawiającymi się Stronami, a mające wpływ na inne sprawy objęte niniejszym Traktatem, winny także być bezzwłocznie opublikowane dla umożliwienia Umawiającym się Stronom i inwestorom zapoznania się z nimi. Postanowienia niniejszego punktu nie będą wymagały od którejkolwiek Umawiającej się Strony, by udostępniała poufne informacje, które utrudniłyby egzekwowanie norm prawnych lub inaczej były sprzeczne z interesem publicznym bądź też naruszyłyby legalne interesy handlowe któregośkolwiek inwestora.

(3) Każda Umawiająca się Strona wyznaczy jeden lub więcej punktów informacyjnych, do których mogłyby być kierowane pytania na temat wyżej wymienionych ustaw, przepisów, orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych oraz bezzwłocznie powiadomi o wyznaczeniu tych punktów sekretariat, który udostępni tę informację na życzenie.

ARTYKUŁ 21 OPODATKOWANIE

(1) Jeśli niniejszy artykuł nie stanowi inaczej, żadne postanowienie niniejszego Traktatu nie będzie tworzyć uprawnień lub nakładać zobowiązań w odniesieniu do instrumentów podatkowych Umawiających się Stron. W przypadku jakiegokolwiek niezgodności między niniejszym artykułem a którymkolwiek innym postanowieniem niniejszego Traktatu, niniejszy artykuł będzie miał pierwszeństwo w zakresie tej niezgodności.

(2) Artykuł 7(3) będzie stosowany do instrumentów podatkowych innych niż podatki od dochodu lub od kapitału, z tym zastrzeżeniem, że to postanowienie nie będzie miało zastosowania do:

(a) korzyści przyznanej przez Umawiającą się Stronę zgodnie z postanowieniami podatkowymi jakiegokolwiek konwencji, umowy lub układu, opisanymi w punkcie 7(a) (ii); lub

(b) jakiegokolwiek instrumentu podatkowego, którego celem jest zapewnienie skutecznego poboru podatków, z wyjątkiem gdy ten instrument Umawiającej się Strony arbitralnie dyskryminuje materiały i produkty energetyczne pochodzące lub przeznaczone dla obszaru innej Umawiającej się Strony lub arbitralnie ogranicza korzyści przyznane zgodnie z artykułem 7(3).

(3) Artykuł 10(2) i (7) będzie miał zastosowanie do instrumentów podatkowych Umawiających się Stron innych niż podatki od dochodu lub kapitału, z tym zastrzeżeniem, że takie postanowienia nie będą stosowane do:

(a) nakładania zobowiązań wynikających z klauzuli największego uprzywilejowania w odniesieniu do korzyści przyznanych przez Umawiającą się Stronę zgodnie z postanowieniami podatkowymi jakiejkolwiek konwencji, umowy lub układu, opisanymi w podpunkcie (7)(a)(ii) lub wynikającymi z członkostwa w jakiejkolwiek Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej; ani do

(b) żadnego instrumentu podatkowego, dotyczącego skutecznego poboru podatków, chyba że instrument ten arbitralnie dyskryminuje inwestorów z innej Umawiającej się Strony lub arbitralnie ogranicza korzyści przyznane zgodnie z postanowieniami niniejszego Traktatu dotyczącymi inwestycji.

(4) Artykuł 29(2) do (6) będzie stosowany do instrumentów podatkowych innych niż podatki od dochodu lub kapitału.

(5)

(a) Artykuł 13 będzie stosowany do podatków.

(b) W przypadku powstania problemu z zakresu artykułu 13, co do tego czy podatek stanowi wyłączenie lub czy podatek rzekomo stanowiący wyłączenie jest dyskryminujący, będą miały zastosowanie następujące postanowienia:

(i) Inwestor lub Umawiająca się Strona zarzucająca wyłączenie postawi odpowiednim kompetentnym władzom podatkowym pytanie, czy podatek ten jest wyłączeniem lub czy podatek ten jest dyskryminujący. Jeśli takie zgłoszenie sprawy nie zostanie dokonane przez inwestora lub Umawiającą się Stronę, organa powołane do rozstrzygania sporów zgodnie z artykułem 26(2)(c) lub 27(2) skierują sprawę do odpowiednich, kompetentnych władz podatkowych.

(ii) Kompetentne władze podatkowe dołożą starań, aby w okresie sześciu miesięcy od skierowania sprawy rozwiązać przedstawione kwestie. W przypadku spraw dotyczących niedyskryminowania, kompetentne władze podatkowe będą stosowały postanowienia o niedyskryminowaniu odpowiedniej konwencji podatkowej lub, jeśli brak postanowień o niedyskryminacji w odpowiedniej konwencji podatkowej mogącej mieć zastosowanie do tego podatku lub, gdy nie ma takiej konwencji podatkowej obowiązującej pomiędzy zainteresowanymi Umawiającymi się Stronami, stosowane będą zasady niedyskryminacji zgodnie z Wzorcową konwencją o podatkach od dochodu i kapitału Organizacji Współpracy i Rozwoju Gospodarczego (OECD Model Tax Convention on Income and

Capital).

(iii) Organy powołane do rozwiązywania sporów na podstawie artykułu 26(2)(c) lub 27(2) mogą wziąć pod uwagę wnioski kompetentnych władz podatkowych w kwestii, czy podatek ten stanowi wyłączenie. Organy te wezmą też pod uwagę wnioski, do których dojdą kompetentne władze podatkowe w ciągu sześciomiesięcznego okresu przewidzianego w podpunkcie (b) (ii), w kwestii, czy podatek ten jest dyskryminujący. Takie organy mogą również wziąć pod uwagę wnioski, do których doszły kompetentne władze podatkowe po upływie okresu sześciomiesięcznego.

(iv) W żadnych okolicznościach zaangażowanie kompetentnych władz podatkowych przez czas dłuższy od sześciomiesięcznego okresu, o którym mowa w podpunkcie (b) (ii), nie będzie prowadziło do zwłoki w postępowaniu wynikającym z artykułów 26 i 27.

(6) Dla uniknięcia wątpliwości artykuł 14 nie ogranicza prawa Umawiającej się Strony do nakładania lub pobierania podatku poprzez potrącenie lub innymi środkami.

(7) Dla celów niniejszego artykułu:

(a) Termin "instrument podatkowy" obejmuje:

(i) wszelkie postanowienia odnoszące się do podatków w prawie krajowym Umawiającej się Strony lub jej jednostki podziału politycznego, albo władz lokalnych; oraz

(ii) wszelkie postanowienia odnoszące się do podatków jakiegokolwiek konwencji o unikaniu podwójnego opodatkowania lub jakiegokolwiek umowy międzynarodowej lub układu, którymi ta Umawiająca się Strona jest związana.

(b) Za podatki od dochodu i kapitału będą uważane wszystkie podatki od całkowitego dochodu, od całkowitego kapitału albo od części dochodu lub kapitału, włączając w to podatki od zysków ze zbycia własności, podatki od posiadłości, od spadków i darowizn lub zasadniczo podobne podatki, podatki od całkowitej sumy płac lub poborów wypłacanych przez przedsiębiorstwa, jak również podatki od przyrostu kapitału.

(c) "Kompetentne władze podatkowe" oznaczają kompetentne władze zgodnie z obowiązującą umową o unikaniu podwójnego opodatkowania między Umawiającymi się Stronami, lub jeśli nie ma takiej obowiązującej umowy, ministra lub ministerstwo odpowiedzialne za podatki lub jego upoważnionych przedstawicieli.

(d) Dla uniknięcia wątpliwości, określenia: "postanowienia podatkowe" i "podatki" nie obejmują opłat celnych.

ARTYKUŁ 22 PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE I UPRZYWILEJOWANE

(1) Każda Umawiająca się Strona zapewni, by każde utrzymywane bądź powołane przez nią przedsiębiorstwo państwowe prowadziło swoją działalność w odniesieniu do sprzedaży lub dostaw towarów i usług na jej obszarze w sposób zgodny ze zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z części III niniejszego Traktatu.

(2) Żadna z Umawiających się Stron nie będzie zachęcać takiego przedsiębiorstwa państwowego ani od niego wymagać, by prowadziło swą działalność na jej obszarze w sposób niezgodny ze zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z innych postanowień niniejszego Traktatu.

(3) Każda Umawiająca się Strona zapewni, że jeśli powołuje lub utrzymuje jednostkę organizacyjną i udziela tej jednostce uprawnień regulacyjnych, administracyjnych lub innych uprawnień rządowych, jednostka ta będzie korzystać z tych uprawnień w sposób zgodny ze zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z niniejszego Traktatu.

(4) Żadna z Umawiających się Stron nie będzie zachęcać ani wymagać od jakiegokolwiek jednostki, której przyznała wyłączone lub specjalne przywileje, by jednostka taka prowadziła swą działalność na jej obszarze w sposób niezgodny ze zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z niniejszego Traktatu.

(5) Dla celów niniejszego artykułu, "jednostka" oznacza każde przedsiębiorstwo, agencję lub inną organizację bądź osobę.

ARTYKUŁ 23 PRZESTRZEGANIE PRZEZ WŁADZE LOKALNE

(1) Każda z Umawiających się Stron jest w pełni odpowiedzialna, zgodnie z niniejszym Traktatem, za przestrzeganie wszystkich postanowień niniejszego Traktatu i podejmie wszelkie rozsądne, dostępne jej kroki dla zapewnienia przestrzegania postanowień Traktatu przez władze regionalne i lokalne oraz samorządy na jej obszarze.

(2) Postanowienia niniejszego Traktatu o rozstrzyganiu sporów w częściach II, IV i V mogą mieć zastosowanie do środków mających wpływ na przestrzeganie Traktatu przez Umawiającą się Stronę, a podjętych przez władze regionalne lub lokalne bądź samorządy na obszarze tej Umawiającej się Strony.

ARTYKUŁ 24 WYJĄTKI

(1) Niniejszy artykuł nie stosuje się do artykułów 12, 13 i 29.

(2) Postanowienia niniejszego Traktatu, inne niż te,

(a) o których mowa w punkcie (1); oraz

(b) w odniesieniu do podpunktu (i), inne niż części III niniejszego Traktatu

nie będą uniemożliwiały żadnej Umawiającej się Stronie uchwalenia lub podjęcia dowolnego środka:

(i) niezbędnego dla ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt bądź roślin;

(ii) koniecznego do zdobywania lub dystrybucji materiałów i produktów energetycznych w warunkach deficytu dostaw, powstałego z przyczyn pozostających poza kontrolą tej Umawiającej się Strony, jeśli taki środek będzie zgodny z zasadami,

(A) że wszystkie inne Umawiające się Strony są upoważnione do sprawiedliwego udziału w międzynarodowych dostawach takich materiałów i produktów energetycznych; oraz

(B) że taki środek, który jest niezgodny z niniejszym Traktatem, będzie zaniechany jak tylko ustaną warunki, które go spowodowały; lub

(iii) działającego na korzyść inwestorów z ludności tubylczej lub będących społecznie i ekonomicznie upośledzonymi osobami bądź grupami, albo ich inwestycji i jako takiego zgłoszonego do sekretariatu, z zastrzeżeniem, że taki środek

A) nie ma znaczącego wpływu na gospodarkę tej Umawiającej się Strony; oraz

(B) nie dyskryminuje inwestorów dowolnej innej Umawiającej się Strony ani inwestorów tej Umawiającej się Strony, nie należących do tych inwestorów, dla których środek ten był przeznaczony,

pod warunkiem, że takie środki nie będą stanowiły zamaskowanych ograniczeń dla działalności gospodarczej w sektorze energii, albo arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między Umawiającymi się Stronami lub między inwestorami albo innymi zainteresowanymi osobami z Umawiających się Stron. Środki takie powinny być należycie umotywowane i nie powinny niweczyć lub umniejszać jakiegokolwiek korzyści, której jedna lub więcej Umawiających się Stron może słusznie oczekiwać po niniejszym Traktacie, w stopniu większym niż jest to niezbędne dla zadeklarowanego celu.

(3) Postanowienia niniejszego Traktatu, inne niż te, o których mowa w punkcie (1), nie będą interpretowane tak, aby uniemożliwić którejkolwiek Umawiającej się Stronie podejmowanie jakichkolwiek środków, które uzna ona za niezbędne:

(a) dla ochrony jej istotnych interesów bezpieczeństwa, z włączeniem:

(i) odnoszących się do dostaw materiałów i produktów energetycznych do instytucji wojskowych; lub

(ii) podejmowanych w czasie wojny, konfliktu zbrojnego lub innej krytycznej sytuacji w stosunkach międzynarodowych;

(b) dotyczących wdrożenia polityki krajowej respektującej nierozprzestrzenianie broni jądrowej lub innych urządzeń do wybuchów jądrowych bądź koniecznej w celu wypełnienia zobowiązań tej Strony wynikających z Układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, z wytycznych dla dostawców jądrowych i z innych międzynarodowych zobowiązań lub porozumień dotyczących nierozprzestrzeniania środków jądrowych; lub

(c) dla utrzymania porządku publicznego.

Takie środki nie powinny stanowić zamaskowanych ograniczeń dla tranzytu.

(4) Postanowienia niniejszego Traktatu, przyznające klauzulę największego uprzywilejowania, nie będą zobowiązywały żadnej Umawiającej się Strony do objęcia inwestorów innej Umawiającej się Strony preferencyjnym traktowaniem:

(a) wynikającym z jej członkostwa w obszarze wolnego handlu lub unii celnej; lub

(b) przyznawanym w ramach dwustronnej lub wielostronnej umowy o współpracy gospodarczej między państwami, które stanowiły części składowe byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, i które są w trakcie ustanawiania swoich wzajemnych stosunków gospodarczych na trwałych zasadach.

ARTYKUŁ 25

UMOWY O INTEGRACJI GOSPODARCZEJ

(1) Postanowienia niniejszego Traktatu nie będą interpretowane tak, aby zobowiązywały Umawiającą się Stronę będącą stroną umowy o integracji gospodarczej (w dalszym ciągu nazywanej "EIA" - Economic Integration Agreement) do rozszerzenia, poprzez klauzulę największego uprzywilejowania, na inną Umawiającą się Stronę nie będącą stroną EIA, preferencyjnego traktowania stosowanego między stronami wzmiankowanej umowy EIA i wynikającego z ich bycia stronami tejże umowy.

(2) Dla celów punktu (1) "EIA" oznacza umowę znacznie liberalizującą m.in. handel i inwestycje przez zapewnienie braku lub przez rzeczywistą eliminację całej dyskryminacji między jej stronami, metodą eliminacji istniejących, dyskryminujących środków i/lub zakaz wprowadzania nowych bądź bardziej dyskryminujących środków, albo przy wejściu w życie tej umowy albo też w innych rozsądnych ramach czasowych.

(3) Artykuł niniejszy nie będzie miał wpływu na stosowanie GATT-u i instrumentów z nim związanych, zgodnie z artykułem 29.

CZĘŚĆ V ROZSTRZYGANIE SPORÓW

ARTYKUŁ 26 ROZSTRZYGANIE SPORÓW MIĘDZY INWESTOREM A UMAWIAJĄCĄ SIĘ STRONĄ

(1) Spory między jedną z Umawiających się Stron a inwestorem z innej Umawiającej się Strony, odnoszące się do inwestycji tego inwestora na obszarze tej pierwszej Umawiającej się Strony, a dotyczące rzekomego naruszenia przez tę pierwszą Stronę jakiegokolwiek zobowiązania powstałego na podstawie części III niniejszego Traktatu, będą, w miarę możliwości, rozstrzygane polubownie.

(2) Jeśli takie spory nie będą mogły zostać rozstrzygnięte zgodnie z postanowieniami punktu (1) w okresie 3 miesięcy od dnia, kiedy jedna ze stron sporu wniosła o jego polubowne rozstrzygnięcie, strona inwestora w sporze może zdecydować się na przedłożenie sporu do rozstrzygnięcia:

(a) do sądów lub trybunałów administracyjnych Umawiającej się Strony, będącej stroną sporu; lub

(b) zgodnie z jakąkolwiek stosowną, wcześniej uzgodnioną procedurą rozstrzygania sporów; lub

(c) zgodnie z dalszymi punktami niniejszego artykułu.

(3) (a) Z zastrzeżeniem podpunktów (b) i (c), każda Umawiająca się Strona niniejszym wyraża swoją bezwarunkową zgodę na przedłożenie sporu do arbitrażu międzynarodowego lub do postępowania pojednawczego, stosownie do postanowień niniejszego artykułu.

(b) (i) Umawiające się Strony wymienione w załączniku ID nie udzielają takiej bezwarunkowej zgody, jeśli inwestor uprzednio przedłożył spór do rozstrzygnięcia na podstawie podpunktu (2) (a) lub (b).

(ii) Dla przejrzystości, każda z Umawiających się Stron, która jest wymieniona w załączniku ID przedstawi w pisemnym oświadczeniu swoją politykę, praktyki i warunki w tej kwestii sekretariatowi nie później niż w dniu złożenia jej dokumentu ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia, zgodnie z artykułem 39 bądź w dniu złożenia jej dokumentu o przystąpieniu zgodnie z artykułem 41.

(c) Umawiająca się Strona wymieniona w załączniku IA nie udzieli takiej bezwarunkowej zgody co do sporu powstałego w odniesieniu do ostatniego zdania artykułu 10 (1).

(4) W przypadku, jeśli inwestor zdecyduje się przedłożyć spór do rozstrzygnięcia zgodnie z podpunktem (2) (c), przedstawi on później swoją pisemną zgodę na przedłożenie sporu:

(a) (i) Międzynarodowemu Centrum dla rozstrzygania sporów inwestycyjnych, ustanowionemu na podstawie Konwencji o rozwiązywaniu sporów inwestycyjnych między państwami a obywatelami innych państw, otwartej do podpisu w Waszyngtonie, dnia 18 marca 1965 r. (dalej zwanej "Konwencją ICSID"), jeśli Umawiająca się Strona, z której pochodzi inwestor oraz Umawiająca się Strona, będąca stroną sporu, są obie stronami Konwencji ICSID: lub

(ii) Międzynarodowemu Centrum dla rozstrzygania sporów inwestycyjnych, ustanowionemu na podstawie Konwencji, o której mowa w podpunkcie (a) (i), według przepisów regulujących funkcjonowanie dodatkowych ułatwień dla administrowania postępowaniami przez sekretariat Centrum (dalej zwanymi "przepisami dodatkowych ułatwień"), jeśli Umawiająca się Strona, z której pochodzi inwestor lub Umawiająca się Strona w sporze, ale nie obie, jest Stroną Konwencji ICSID;

(b) wyłącznemu arbitrowi lub trybunałowi arbitrażowemu ad hoc utworzonemu zgodnie z regulaminem arbitrażowym Komisji ONZ do spraw Międzynarodowego Prawa Handlowego (dalej zwanej "UNCITRAL") lub;

(c) do postępowania arbitrażowego przy Instytucie Arbitrażu Izby Handlowej w Sztokholmie,

(5) (a) Zgoda udzielona w punkcie (3) wraz z pisemną zgodą inwestora, daną w myśl punktu (4), będzie spełniała wymogi co do:

(i) pisemnej zgody stron dla celów rozdziału II Konwencji ICSID oraz dla celów przepisów dodatkowych ułatwień; oraz

(ii) "pisemnej umowy" dla celów artykułu II Konwencji ONZ o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych sporządzonej dnia 10 czerwca 1958 r. w Nowym Jorku (dalej zwanej "Konwencją Nowojorską"); oraz

(iii) tego, co "strony kontraktu uzgodniły pisemnie" dla celów artykułu 1 Regulaminu arbitrażowego UNCITRAL.

(b) Wszelkie postępowanie arbitrażowe na podstawie niniejszego artykułu, na wniosek którejkolwiek ze stron sporu, odbędzie się w państwie będącym stroną Konwencji Nowojorskiej. Roszczenia przedłożone arbitrowi na podstawie niniejszego postanowienia, będą, dla celów artykułu 1 tej Konwencji, uważane za wynikające ze stosunku handlowego lub z transakcji.

(6) Trybunał utworzony zgodnie z punktem (4) będzie rozstrzygał sprawy sporne zgodnie z niniejszym Traktatem i stosownymi normami i zasadami prawa międzynarodowego.

(7) Inwestor inny niż osoba fizyczna mająca obywatelstwo jednej z Umawiających się Stron, będącej stroną w sporze w dniu przedłożenia na piśmie zgody, o której mowa w punkcie (4), a który przed powstaniem takiego sporu między nim a tą drugą Umawiającą się Stroną jest kontrolowany przez inwestorów innej Umawiającej się Strony, będzie, dla celów artykułu 25 (2) (b) Konwencji ICSID, traktowany jako "obywatel innego umawiającego się państwa", a dla celów artykułu 1 (6) przepisów dodatkowych ułatwień będzie traktowany jako "obywatel innego państwa".

(8) Orzeczenia arbitrażowe, które mogą obejmować orzeczenia o wypłacie odsetek, będą ostateczne i wiążące dla stron sporu. Orzeczenie arbitrażowe, dotyczące środka zastosowanego przez rząd lokalny lub władze tej Umawiającej się Strony, która prowadzi spór, będzie uwzględniało fakt, że taka Umawiająca się Strona może wypłacić odszkodowanie pieniężne w miejsce jakiegokolwiek innego wyznaczonego sposobu naprawienia szkody. Każda Umawiająca się Strona wykona bezzwłocznie takie orzeczenie i zapewni skuteczne egzekwowanie takich orzeczeń na swoim obszarze.

ARTYKUŁ 27

ROZSTRZYGANIE SPORÓW MIĘDZY UMAWIAJĄCYMI SIĘ STRONAMI

(1) Umawiające się Strony dołożą starań, aby rozwiązywać spory dotyczące stosowania lub interpretacji niniejszego Traktatu drogą dyplomatyczną.

(2) Jeżeli spór nie został rozwiązany zgodnie z punktem (1) w przeciągu rozsądnego okresu czasu, każda ze stron może, - chyba że niniejszy Traktat przewiduje inaczej lub inaczej uzgodniły na piśmie Umawiające się Strony oraz z wyjątkiem, gdy dotyczy to zastosowania lub interpretacji artykułów 6 lub 19, albo w przypadku Umawiających się Stron wymienionych w załączniku IA, gdy dotyczy to ostatniego zdania artykułu 10(1) - poprzez pisemne zawiadomienie drugiej Strony sporu, przedłożyć sprawę trybunałowi arbitrażowemu ad hoc, zgodnie z niniejszym artykułem.

(3) Taki trybunał arbitrażowy ad hoc będzie utworzony w następujący sposób:

(a) Umawiająca się Strona wszczynająca postępowanie mianuje jednego członka trybunału i powiadomi o tym mianowaniu drugą Umawiającą się Stronę, będącą w sporze, w ciągu 30 dni od daty otrzymania, przez tę drugą Umawiającą się Stronę, zawiadomienia, o którym mowa w punkcie (2);

(b) W ciągu 60 dni od daty otrzymania pisemnego zawiadomienia, o którym mowa w punkcie (2), druga Umawiająca się Strona sporu mianuje jednego członka. Jeśli mianowanie nie zostanie dokonane w przewidzianym okresie czasu Umawiająca się Strona, która wszczęła postępowanie, może w okresie 90 dni od

daty otrzymania pisemnego zawiadomienia, o którym mowa w punkcie (2), wnioskować, by mianowania dokonano zgodnie z podpunktem (d);

(c) Trzeci członek, który może nie pochodzić lub nie być obywatelem Umawiającej się Strony sporu, zostanie mianowany przez Umawiające się Strony będące w sporze. Członek ten będzie przewodniczącym trybunału. Jeśli w ciągu 150 dni od daty otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w punkcie (2), Umawiające się Strony nie będą mogły dojść do porozumienia co do mianowania trzeciego członka, wtedy mianowanie to zostanie dokonane zgodnie z podpunktem (d), na wniosek którejkolwiek z Umawiających się Stron, przedłożony w ciągu 180 dni od daty otrzymania zawiadomienia;

(d) Mianowania wnioskowane zgodnie z niniejszym punktem będą dokonywane przez Sekretarza Generalnego Międzynarodowego Stałego Trybunału Arbitrażowego (Permanent Court of International Arbitration) w ciągu 30 dni od daty otrzymania takiego wniosku. Jeśli Sekretarz Generalny nie może wykonać tego zadania, mianowanie zostanie dokonane przez pierwszego sekretarza biura. Jeśli ten ostatni też nie będzie mógł wykonać tego zadania, mianowania będą dokonane przez najstarszego zastępcę;

(e) Mianowania dokonywane zgodnie z podpunktami (a) do (d) będą miały na względzie kwalifikacje i doświadczenie kandydatów na członków, szczególnie w sprawach będących przedmiotem niniejszego Traktatu;

(f) W przypadku braku innego porozumienia między Umawiającymi się Stronami, będzie miał zastosowanie Regulamin Arbitrażowy Komisji ONZ d/s Międzynarodowego Prawa Handlowego (UNCITRAL), z wyjątkiem zakresu, w którym zostanie on zmodyfikowany przez Umawiające się Strony sporu lub arbitrów. Trybunał będzie podejmował decyzje większością głosów swoich członków;

(g) Trybunał będzie rozstrzygał spór zgodnie z niniejszym Traktatem oraz stosownymi przepisami i zasadami prawa międzynarodowego;

(h) Orzeczenie arbitrażowe będzie ostateczne i wiążące dla Umawiających się Stron sporu;

(i) W przypadku kiedy, przygotowując orzeczenie, trybunał stwierdzi, że środek podjęty przez władze regionalne lub lokalne na obszarze Umawiającej się Strony wymienionej w części I załącznika P nie jest zgodny z niniejszym Traktatem, każda ze stron będących w sporze może odwołać się do postanowień części II załącznika P;

(j) Wydatki trybunału, włączając w to wynagrodzenia jego członków, będą ponoszone w równych częściach przez Umawiające się Strony w sporze. Trybunał może jednak zarządzić, według swojego uznania, że jedna z Umawiających się Stron w sporze będzie miała większy udział w kosztach;

(k) O ile Umawiające się Strony sporu nie uzgodnią inaczej, trybunał będzie odbywał swoje posiedzenia w Hadze i będzie korzystał z pomieszczeń i urządzeń Stałego Trybunału Arbitrażowego;

(l) Odpis orzeczenia zostanie złożony w sekretariacie, który zapewni, że będzie ono ogólnie dostępne.

ARTYKUŁ 28

ODSTĘPSTWO OD STOSOWANIA ARTYKUŁU 27 W NIEKTÓRYCH SPORACH

Spór między Umawiającymi się Stronami dotyczący stosowania oraz interpretacji artykułów 5 i 29, nie będzie rozstrzygany w oparciu o artykuł 27, chyba że Umawiające się Strony będące w sporze tak uzgodnią.

CZĘŚĆ VI POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE

ARTYKUŁ 29 TYMCZASOWE POSTANOWIENIA W SPRAWACH ZWIĄZANYCH Z HANDELEM

(1) Postanowienia niniejszego artykułu będą miały zastosowanie do handlu materiałami i produktami energetycznymi tak długo, jak chociażby jedna z Umawiających się Stron nie jest stroną GATT i instrumentów z nim związanych.

(2) (a) Handel materiałami i produktami energetycznymi między Umawiającymi się Stronami, z których przynajmniej jedna nie jest stroną GATT lub instrumentu z nim związanego będzie regulowany, z zastrzeżeniem podpunktów (b) i (c) oraz wyjątków i przepisów wymienionych w załączniku G, postanowieniami GATT 1947 i instrumentów z nim związanych, stosowanych na dzień 1 marca 1994 i praktykowanych w odniesieniu do materiałów i produktów energetycznych przez strony GATT 1947 w handlu między sobą, tak jak gdyby wszystkie Umawiające się Strony były stronami GATT 1947 i instrumentów z nim związanych.

(b) Taki handel Umawiającej się Strony, która jest państwem będącym wcześniej częścią składową byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, może być regulowany, z zastrzeżeniem postanowień załącznika TFU, przez umowę między dwoma lub większą ilością takich państw, do dnia 1 grudnia 1999 r. albo do czasu przyjęcia tej Umawiającej się Strony do GATT, zależnie od tego, co będzie wcześniejsze.

(c) Co się tyczy handlu między dwoma stronami GATT, podpunkt (a) nie będzie miał zastosowania, jeśli obie te strony nie są stronami GATT 1947.

(3) Każdy sygnatariusz niniejszego Traktatu i każde państwo lub Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej, przystępujące do niniejszego Traktatu, w dniu składania swojego podpisu lub składania dokumentu przystąpienia złożą w sekretariacie wykaz wszystkich stawek celnych i innych opłat nakładanych na materiały i produkty energetyczne, związanych z przywozem lub wywozem, określający poziom takich stawek i opłat stosowany na dzień podpisania lub złożenia dokumentu przystąpienia. O wszystkich zmianach takich stawek i innych opłat należy powiadomić sekretariat, który poinformuje Umawiające się Strony o tych zmianach.

(4) Każda Umawiająca się Strona będzie starać się nie podwyższać żadnych stawek celnych czy innych opłat związanych z przywozem lub wywozem:

(a) w przypadku przywozu materiałów i produktów energetycznych, opisanych w części I tabeli dla Umawiającej się Strony, o której mowa w artykule II GATT, powyżej poziomu ustalonego w tej tabeli, o ile ta Umawiająca się Strona jest stroną GATT;

(b) w przypadku wywozu materiałów i produktów energetycznych, i ich przywozu, jeśli Umawiająca się Strona nie jest stroną GATT, powyżej poziomu ostatnio notyfikowanego do sekretariatu, chyba że zezwalają na to postanowienia mające zastosowanie na mocy podpunktu (2) (a).

(5) Umawiająca się Strona może podwyższyć taką stawkę celną lub inną opłatę powyżej poziomu, o którym mowa w punkcie (4), jedynie gdy:

(a) w przypadku stawki lub innej opłaty związanej z przywozem, takie działanie nie jest niezgodne ze stosownymi postanowieniami GATT-u, innymi niż postanowienia GATT 1947 i instrumentów z nim związanych, wymienione w załączniku G oraz odpowiednimi postanowieniami GATT-u 1994 i instrumentów z nim związanych; albo

(b) jeśli powiadomiła sekretariat, w najszerszym zakresie praktykowanym zgodnie z jej procedurami legislacyjnymi, o swojej propozycji takiej podwyżki, pod warunkiem, że inne zainteresowane Umawiające się Strony będą miały rozsądną możliwość konsultacji na temat tej propozycji i prawo do rozpatrzenia dowolnych danych przedstawianych przez takie Umawiające się Strony.

(6) Sygnatariusze podejmują się rozpocząć negocjacje nie później niż dnia 1 stycznia 1995 r., z perspektywą zakończenia do dnia 1 stycznia 1998 r.- właściwego w świetle rozwoju światowego systemu handlu tekstu poprawki do niniejszego Traktatu, która z uwzględnieniem warunków jakie ustanowi, zobowiąże każdą z Umawiających się Stron do niepodwyższania stawek i opłat powyżej poziomu ustalonego zgodnie z tą poprawką.

(7) Załącznik D będzie miał zastosowanie do sporów dotyczących zgodności z postanowieniami odnoszącymi się do handlu na podstawie niniejszego artykułu oraz, o ile obie Umawiające się Strony nie uzgodnią inaczej, do sporów dotyczących zgodności z artykułem 5 między Umawiającymi się Stronami, z których przynajmniej jedna nie jest stroną GATT, z tym wyjątkiem, że załącznik D nie będzie miał zastosowania do żadnego sporu między Umawiającymi się Stronami, którego istota wynika z umowy, jaka:

(a) została zgłoszona zgodnie z załącznikiem TFU i spełnia inne wymagania podpunktu (2) (b) i załącznika TFU; lub

(b) tworzy strefę wolnego handlu albo unię celną, jak opisano w artykule XXIV GATT.

ARTYKUŁ 30 ROZWÓJ MIĘDZYNARODOWYCH UKŁADÓW HANDLOWYCH

Umawiające się Strony postanawiają, by w świetle rezultatów Rundy Urugwajskiej wielostronnych negocjacji handlowych, zawartych zasadniczo w jej Dokumencie końcowym sporządzonym w Marakeszu 15 kwietnia 1994 r., rozpocząć rozważanie, nie

później niż dnia 1 lipca 1995 lub w dniu wejścia niniejszego Traktatu w życie, w zależności od tego, który z tych terminów jest późniejszy, odpowiednich poprawek do niniejszego Traktatu, licząc na przyjęcie wszelkich takich poprawek przez Konferencję karty.

ARTYKUŁ 31 URZĄDZENIA ZWIĄZANE Z ENERGIĄ

Tymczasowa Konferencja karty rozpocznie na swoim pierwszym spotkaniu badanie możliwości włączenia urządzeń związanych z energią do postanowień handlowych niniejszego Traktatu.

ARTYKUŁ 32 ŚRODKI OKRESU PRZEJŚCIOWEGO

(1) Biorąc pod uwagę, że dostosowanie się do wymogów gospodarki rynkowej wymaga czasu, Umawiające się Strony wymienione w załączniku T mogą czasowo zawiesić pełne wykonywanie swoich zobowiązań wynikających z jednego lub więcej następujących postanowień niniejszego Traktatu, z zastrzeżeniem warunków określonych w punkcie (3) do (6) :

- Artykuł 6, punkty (2) i (5)
- Artykuł 7, punkt (4)
- Artykuł 9, punkt (1)
- Artykuł 10, punkt (7) - określone środki
- Artykuł 14, punkt (1) (d), - odnoszący się jedynie do transferu nie wydanych dochodów

- Artykuł 20, punkt (3)
- Artykuł 22, punkty (1) i (3).

(2) Inne Umawiające się Strony będą wspomagać każdą Umawiającą się Stronę, która zawiesiła pełne wykonywanie postanowień na podstawie punktu (1), w osiągnięciu warunków umożliwiających ustanie zawieszenia. Taka pomoc może być udzielona w dowolnej formie, jaką inne Umawiające się Strony uznają za najbardziej skuteczną dla sprostania potrzebom, które zgłoszono na podstawie podpunktu (4) (c), włączając w to, tam gdzie jest to stosowne, układy dwu- lub wielostronne.

(3) Postanowienia, o które chodzi, etapy pełnej realizacji każdego z nich, kroki, które należy podjąć oraz termin lub, wyjątkowo, warunkowe wydarzenie, którym będzie zakończony każdy etap, są wyszczególnione dla każdej Umawiającej się Strony domagającej się rozwiązań przejściowych w załączniku T. Każda taka Umawiająca się Strona podejmie wymienione kroki w terminie wskazanym dla odnośnego postanowienia i etapu, jak to podano w załączniku T. Umawiająca się Strona, która czasowo zawiesiła pełne wykonywanie postanowień punktu (1), zobowiązuje się do pełnej realizacji stosownych zobowiązań do dnia 1 lipca 2001. Jeśli Umawiająca się Strona uzna za konieczne, na skutek wyjątkowych okoliczności zażądać, by okres takiego czasowego zawieszenia został przedłużony lub by wprowadzone zostało jakiegokolwiek dalsze czasowe zawieszenie, nie wyszczególnione uprzednio w załączniku T, to decyzja w

sprawie żądania zmiany załącznika T zostanie podjęta przez Konferencję karty.

(4) Umawiająca się Strona, która odwoła się do rozwiązań przejściowych, powiadomi sekretariat nie rzadziej niż raz na 12 miesięcy:

(a) o wprowadzeniu któregośkolwiek ze środków wymienionych w jej załączniku T i o ogólnym postępie w kierunku pełnego wywiązania się;

(b) o postępie, który spodziewa się poczynić w przeciągu najbliższych 12 miesięcy w kierunku pełnego wywiązania się ze swych zobowiązań, o przewidywanych trudnościach oraz propozycjach poradzenia sobie z tymi trudnościami.

(c) o potrzebie pomocy technicznej dla ułatwienia realizacji etapów wyszczególnionych w załączniku T jako niezbędnych dla pełnego wdrożenia niniejszego Traktatu lub dla rozwiązania jakiegokolwiek trudności zgłoszonej zgodnie z podpunktem (b), jak też dla promocji innych niezbędnych reform o orientacji rynkowej oraz dla modernizacji sektora energetycznego;

(d) o jakiegokolwiek możliwej potrzebie przedstawienia żądań z rodzaju tych, o których mowa w punkcie (3);

(5) Sekretariat będzie:

(a) rozysyłał do wszystkich Umawiających się Stron powiadomienia, o których mowa w punkcie (4);

(b) ogłaszał i aktywnie promował kojarzenie zapotrzebowania i ofert dotyczących pomocy technicznej, o której mowa w punkcie (2) i podpunkcie (4) (c), w oparciu, tam gdzie jest to stosowne, o rozwiązania istniejące w innych organizacjach międzynarodowych;

(c) wysyłał wszystkim Umawiającym się Stronom, z końcem każdego okresu sześć miesięcy, wykaz wszelkich zgłoszeń dokonanych zgodnie z podpunktem 4 (a) lub (4) (d).

(6). Konferencja karty będzie dokonywała corocznego przeglądu postępu dokonanego przez Umawiające się Strony w kierunku wdrażania postanowień niniejszego artykułu oraz w zakresie kojarzenia zapotrzebowania i ofert dotyczących pomocy technicznej, o której mowa w punkcie (2) i podpunkcie (4) (c). W trakcie takiego przeglądu Konferencja może zdecydować o podjęciu stosownego działania.

CZĘŚĆ VII STRUKTURA I INSTYTUCJE

ARTYKUŁ 33 PROTOKÓŁY I DEKLARACJE KARTY ENERGETYCZNEJ

- (1) Konferencja karty może wydać upoważnienie do rokowań szeregu Protokółów lub Deklaracji karty energetycznej, zmierzających do realizacji celów i zasad karty.
- (2) Każdy sygnatariusz karty może uczestniczyć w takich rokowaniach.
- (3) Państwo lub Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej nie staną się stroną Protokołu lub Deklaracji, chyba że są one lub staną się w tym samym czasie sygnatariuszami karty i Umawiającymi się Stronami niniejszego Traktatu.
- (4) Pod warunkiem zachowania punktu (3) i podpunktu (6) (a), postanowienia końcowe dotyczące Protokołu zostaną określone w tym Protokóle.
- (5) Protokół będzie miał zastosowanie jedynie do tych Umawiających się Stron, które wyrażą zgodę, aby był dla nich wiążący i nie będzie umniejszał praw i obowiązków tych Umawiających się Stron, które nie są stronami Protokołu.
- (6) (a) Protokół może wyznaczyć obowiązki Konferencji karty i funkcje sekretariatowi, pod warunkiem, że takie wyznaczenie nie może być dokonane poprzez poprawkę do Protokołu, chyba że poprawka ta byłaby zatwierdzona przez Konferencję karty, której aprobatą nie będzie przedmiotem żadnego postanowienia tego Protokołu usankcjonowanego przez podpunkt (b).
- (b) Protokół, który przewiduje decyzje do podjęcia przez Konferencję karty na jego mocy może, z zastrzeżeniem podpunktu (a), ustanowić w odniesieniu do takich decyzji:
- (i) inne przepisy o głosowaniu niż zawarte w artykule 36;
 - (ii) że tylko strony tego Protokołu będą uważane za Umawiające się Strony dla celów artykułu 36 lub uprawnione do głosowania zgodnie z przepisami określonymi w tym Protokóle.

ARTYKUŁ 34 KONFERENCJA KARTY ENERGETYCZNEJ

- (1) Umawiające się Strony będą spotykać się okresowo na Konferencji karty energetycznej (zwanej dalej "Konferencją karty"), na której każda Umawiająca się Strona będzie miała prawo do jednego przedstawiciela. Posiedzenia zwyczajne będą się odbywały w odstępach czasu określonych przez Konferencję karty.

(2) Nadzwyczajne posiedzenia Konferencji karty będą mogły się odbywać w takich terminach, które mogą zostać określone przez Konferencję karty lub na pisemny wniosek którejkolwiek Umawiającej się Strony, pod warunkiem, że w ciągu sześciu tygodni od powiadomienia Umawiających się Stron przez sekretariat o tym wniosku, uzyska on poparcie przynajmniej jednej trzeciej Umawiających się Stron.

(3) Funkcje Konferencji karty będą następujące:

- (a) wykonywanie obowiązków przydzielonych jej przez niniejszy Traktat i Protokół;
- (b) dokonywanie przeglądu i ułatwianie wprowadzenia w życie zasad karty i postanowień niniejszego Traktatu i Protokółów;
- (c) ułatwianie, zgodnie z niniejszym Traktatem i Protokółami, koordynacji odpowiednich działań ogólnych dla wprowadzenia w życie zasad karty;
- (d) rozpatrywanie i uchwalanie programów pracy do wykonania przez sekretariat;
- (e) rozpatrywanie i zatwierdzanie rocznych rozliczeń i budżetu sekretariatu;
- (f) rozpatrywanie i zatwierdzanie lub przyjmowanie warunków jakiejkolwiek umowy o siedzibie lub innych porozumień, włączając w to przywileje i immunitety uważane za niezbędne dla Konferencji karty i sekretariatu;
- (g) zachęcanie do wysiłków na rzecz współpracy, zmierzających do ułatwienia i promocji rynkowo zorientowanych reform oraz modernizacji sektorów energetycznych w tych krajach środkowej i wschodniej Europy oraz byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, które znajdują się w okresie przejściowym dla gospodarki;
- (h) upoważnianie i zatwierdzanie zakresu kompetencji dla rokowań Protokółów oraz rozpatrywanie i uchwalanie ich tekstów i poprawek do nich;
- (i) upoważnianie do negocjowania Deklaracji i zatwierdzania ich opublikowania;
- (j) decydowanie o przystąpieniach do Traktatu;
- (k) upoważnianie do negocjacji oraz rozpatrywanie, zatwierdzanie lub przyjmowanie porozumień o stowarzyszeniu;
- (l) rozpatrywanie i przyjmowanie tekstów poprawek do niniejszego Traktatu;
- (m) rozpatrywanie i zatwierdzanie modyfikacji i zmian technicznych w załącznikach do niniejszego Traktatu;

(n) mianowanie Sekretarza Generalnego i podejmowanie wszelkich decyzji niezbędnych dla powołania i funkcjonowania sekretariatu, włączając w to strukturę, liczbę personelu i standardowe warunki zatrudnienia urzędników i innych pracowników.

(4) Przy wykonywaniu swoich obowiązków Konferencja karty, poprzez sekretariat, będzie współpracować i wykorzystywać, najpełniej jak to możliwe oraz zgodnie z zasadami gospodarności i skuteczności, usługi i programy innych instytucji i organizacji o ustalonych kompetencjach w sprawach związanych z celami niniejszego Traktatu.

(5) Konferencja karty może powołać takie pomocnicze organy, które uzna za odpowiednie dla wykonywania swoich obowiązków.

(6) Konferencja karty będzie rozpatrywać oraz przyjmować przepisy proceduralne i finansowe.

(7) W roku 1999, a później w przedziałach czasowych, które zostaną ustalone przez Konferencję karty (nie dłuższych niż pięć lat), Konferencja Karty dokona gruntownego przeglądu funkcji przewidzianych niniejszym Traktatem, w świetle stopnia wdrożenia postanowień niniejszego Traktatu i Protokółów. Na zakończenie każdego przeglądu, Konferencja karty może zmodyfikować lub uchylić funkcje określone w punkcie (3) oraz może odwołać sekretariat.

ARTYKUŁ 35 SEKRETARIAT

(1) Dla wykonywania swych obowiązków, Konferencja karty tworzy sekretariat, składający się z Sekretarza Generalnego i takiego personelu, jaki przy minimalnym poziomie liczebnym zapewni skuteczne jego działanie.

2) Sekretarz Generalny będzie mianowany przez Konferencję karty. Pierwsza taka nominacja będzie na okres maksimum 5 lat.

(3) Za wypełnianie swych obowiązków sekretariat będzie odpowiedzialny przed Konferencją karty, której będzie składał sprawozdania.

(4) Sekretariat zapewni Konferencji karty wszelką niezbędną pomoc w wykonywaniu jej obowiązków, oraz będzie wykonywać funkcje przypisane mu niniejszym Traktatem lub jakimkolwiek Protokołem, oraz wszystkie inne funkcje zlecone przez Konferencję karty.

(5) Sekretariat może zawierać takie porozumienia administracyjne i umowy kontraktowe, jakie mogą być wymagane dla skutecznego wykonywania jego obowiązków.

ARTYKUŁ 36 GŁOSOWANIE

(1) Przy podejmowaniu decyzji przez Konferencję karty wymagana będzie jednomyślność Umawiających się Stron obecnych i głosujących na posiedzeniu Konferencji karty, na którym będą zapadać decyzje, co do:

- (a) przyjmowania poprawek do niniejszego Traktatu, innych niż poprawki do artykułów 34 i 35 oraz załącznika T;
- (b) zatwierdzania przystąpień do niniejszego Traktatu, zgodnie z artykułem 41, tych państw lub Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej, które nie były sygnatariuszami karty na dzień 16 czerwca 1995;
- (c) upoważniania do rokowań i zatwierdzania lub uchwalania tekstu umów o stowarzyszeniu;
- (d) zatwierdzania zmian załączników EM, NI, G oraz B;
- (e) zatwierdzania zmian technicznych w załącznikach do niniejszego Traktatu; oraz
- (f) zatwierdzenia dokonanych przez Sekretarza Generalnego nominacji członków komisji w myśl załącznika D, punkt (7).

Umawiające się Strony podejmą wszelkie wysiłki, by osiągnąć porozumienie w drodze consensusu we wszelkich innych sprawach wymagających ich decyzji w myśl niniejszego Traktatu. Jeśli nie uda się osiągnąć porozumienia w drodze consensusu, zostaną zastosowane punkty (2) do (5).

(2) Decyzje dotyczące spraw budżetowych, o których mowa w artykule 34 (3) (e), będą podejmowane kwalifikowaną większością głosów Umawiających się Stron, których szacowane składki określone w załączniku B stanowią łącznie przynajmniej trzy czwarte sumy szacowanych składek określonych tamże.

(3) Decyzje w sprawach, o których mowa w artykule 34 (7), będą podejmowane większością trzech czwartych głosów Umawiających się Stron.

(4) Wyjąwszy przypadki wyszczególnione w podpunktach (1) (a) do (f), w punktach (2) i (3) oraz z zastrzeżeniem punktu (6), decyzje przewidziane w niniejszym Traktacie będą podejmowane większością trzech czwartych głosów Umawiających się Stron, obecnych i głosujących na spotkaniu Konferencji karty, na którym takie sprawy mają być decydowane.

(5) Dla celów niniejszego artykułu, określenie "Umawiające się Strony obecne i głosujące" oznacza Umawiające się Strony obecne i oddające głos za lub przeciw, z zastrzeżeniem, że Konferencja karty może przyjąć przepisy proceduralne, umożliwiając

podejmowanie takich decyzji przez Umawiające się Strony drogą korespondencyjną.

(6) Wyjąwszy przypadek, o którym mowa w punkcie (2), żadna decyzja, o której mowa w niniejszym artykule nie będzie ważna, dopóki nie uzyska poparcia zwykłej większości Umawiających się Stron.

(7) Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej będzie dysponowała podczas głosowania liczbą głosów równą liczbie jej państw członkowskich, które są Umawiającymi się Stronami niniejszego Traktatu, pod warunkiem, że taka organizacja nie będzie korzystała ze swojego prawa do głosowania, jeśli korzystają z niej jej państwa członkowskie i vice versa.

(8) W przypadku trwałych zaległości w wypełnianiu zobowiązań finansowych wynikających z niniejszego Traktatu przez Umawiającą się Stronę, Konferencja karty może zawiesić prawo do głosowania tej Umawiającej się Strony, całkowicie lub częściowo.

ARTYKUŁ 37 ZASADY FINANSOWANIA

(1) Każda Umawiająca się Strona będzie ponosić koszty swojej reprezentacji na zebraniach Konferencji karty i jej organów pomocniczych.

(2) Koszty zebrań Konferencji karty i jej organów pomocniczych będą uważane za koszty sekretariatu.

(3) Koszty sekretariatu będą pokrywane ze składek Umawiających się Stron, oszacowanych według ich zdolności płatniczej, jak to jest określone w załączniku B, którego postanowienia mogą być poprawiane zgodnie z artykułem 36 (1) (d).

(4) Każdy Protokół powinien zawierać postanowienia zapewniające, że wszelkie koszty sekretariatu wynikające z tego Protokołu, będą pokrywane przez strony tego Protokołu.

(5) Konferencja karty może przyjmować dodatkowe, dobrowolne składki od jednej lub większej ilości Umawiających się Stron, albo z innych źródeł. Koszty pokrywane z takich składek nie będą uważane za koszty sekretariatu dla celów punktu (3).

CZĘŚĆ VIII POSTANOWIENIA KOŃCOWE

ARTYKUŁ 38 PODPISANIE

Niniejszy Traktat będzie otwarty do podpisu w Lizbonie, od dnia 17 grudnia 1994 r. do dnia 16 czerwca 1995 r. dla państw i Regionalnych Organizacji Integracji Gospodarczej, które podpisały Europejską kartę energetyczną.

ARTYKUŁ 39 RATYFIKACJA, PRZYJĘCIE LUB ZATWIERDZENIE

Niniejszy Traktat podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez sygnatariuszy. Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia będą składane u depozytariusza.

ARTYKUŁ 40 ZASTOSOWANIE DO TERYTORIÓW

(1) Każde państwo lub Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej może przy podpisywaniu, ratyfikacji, przyjęciu, zatwierdzaniu lub przystąpieniu, poprzez deklarację złożoną u depozytariusza, oświadczyć, że Traktat będzie dlań wiążący w odniesieniu do wszystkich terytoriów, za których stosunki międzynarodowe ono lub ona ponosi odpowiedzialność albo też do jednego lub większej liczby takich terytoriów. Takie oświadczenie nabiera mocy z chwilą wejścia w życie Traktatu dla tej Umawiającej się Strony.

(2) Każda Umawiająca się Strona może w późniejszym terminie, w drodze oświadczenia złożonego u depozytariusza, stać się związaną niniejszym Traktatem w odniesieniu do innego terytorium wskazanego w tym oświadczeniu. W odniesieniu do takiego terytorium Traktat wejdzie w życie dziewięćdziesiątego dnia po otrzymaniu przez depozytariusza takiego oświadczenia.

(3) Każde oświadczenie złożone w myśl poprzednich dwóch punktów może w odniesieniu do każdego terytorium wskazanego w takim oświadczeniu być wycofane, w drodze zgłoszenia do depozytariusza. Wycofanie to nabierze mocy po upływie jednego roku od daty otrzymania takiego zgłoszenia przez depozytariusza, pod warunkiem przestrzegania artykułu 47 (3).

(4) Definicja "obszaru" w artykule 1 (10) winna być rozumiana tak, żeby uwzględniała wszystkie oświadczenia złożone na mocy tego artykułu.

ARTYKUŁ 41 PRZYSTĄPIENIE

Niniejszy Traktat będzie otwarty dla przystąpienia na warunkach, które zatwierdzi Konferencja karty, przez państwa i Regionalne Organizacje Integracji Gospodarczej, które podpisały Europejską kartę energetyczną, od dnia, w którym podpisywanie Traktatu zostaje zamknięte. Dokumenty przystąpienia będą składane u depozytariusza.

ARTYKUŁ 42 POPRAWKI

(1) Każda Umawiająca się Strona może zaproponować poprawki do niniejszego Traktatu.

(2) Tekst jakiegokolwiek zaproponowanej poprawki do niniejszego Traktatu zostanie podany do wiadomości Umawiających się Stron przez sekretariat, przynajmniej na trzy miesiące przed terminem, kiedy jest on proponowany do uchwalenia przez Konferencję karty.

(3) Poprawki do niniejszego Traktatu, których teksty zostały przyjęte przez Konferencję karty, zostaną podane do wiadomości przez sekretariat depozytariuszowi, który przekaże je wszystkim Umawiającym się Stronom w celu ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia.

(4) Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia poprawek do niniejszego Traktatu będą złożone u depozytariusza. Poprawki te wejdą w życie między Umawiającymi się Stronami, które je ratyfikowały, przyjęły lub zatwierdziły, dziewięćdziesiątego dnia po złożeniu u depozytariusza dokumentów ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia przez co najmniej trzy czwarte Umawiających się Stron.

Następnie poprawki te wejdą w życie dla każdej innej Umawiającej się Strony dziewięćdziesiątego dnia po złożeniu przez tę Umawiającą się Stronę jej dokumentu o ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu tych poprawek.

ARTYKUŁ 43 UMOWY O STOWARZYSZENIU

(1) Konferencja karty może zezwolić na negocjacje umów o stowarzyszeniu z państwami lub Regionalnymi Organizacjami Integracji Gospodarczej bądź też z organizacjami międzynarodowymi, w celu realizowania celów i zasad Europejskiej karty energetycznej oraz postanowień niniejszego Traktatu albo jednego lub więcej

Protokółów.

(2) Ustanowione wzajemne stosunki oraz przyznane prawa i zaciągnięte zobowiązania wchodzącego w stowarzyszenie państwa, Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej lub organizacji międzynarodowej będą odpowiednie do szczególnych okoliczności stowarzyszania się oraz będą określane w każdym przypadku w umowie o stowarzyszeniu.

ARTYKUŁ 44 WEJŚCIE W ŻYCIE

(1) Niniejszy Traktat wejdzie w życie dziewięćdziesiątego dnia od dnia złożenia trzydziestego dokumentu o jego ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu lub też o przystąpieniu doń przez państwo albo Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej, będące sygnatariuszami Europejskiej karty energetycznej na dzień 16 czerwca 1995 r.

(2) Dla każdego państwa lub Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej, które ratyfikują, przyjmą lub zatwierdzą niniejszy Traktat lub przystąpią do niego po złożeniu trzydziestego dokumentu o ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu wejdzie on w życie dziewięćdziesiątego dnia od dnia złożenia przez takie państwo lub Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej ich dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

(3) Dla celów powyższego punktu (1), żaden dokument złożony przez Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej nie będzie liczony jako dodatkowy w odniesieniu do dokumentów złożonych przez państwa członkowskie takiej organizacji.

ARTYKUŁ 45 TYMCZASOWE STOSOWANIE

(1) Każdy z sygnatariuszy wyraża zgodę na tymczasowe stosowanie niniejszego Traktatu w okresie jego wprowadzania w życie dla takiego sygnatariusza, zgodnie z artykułem 44, w takim stopniu, w jakim tymczasowe stosowanie nie będzie sprzeczne z konstytucją, ustawami lub przepisami tego sygnatariusza.

(2) (a) Niezależnie od punktu (1) każdy sygnatariusz może przy podpisywaniu dostarczyć do depozytariusza oświadczenie, że nie jest on w stanie przyjąć tymczasowego stosowania. Zobowiązanie ujęte w punkcie (1) nie będzie miało zastosowania do sygnatariusza składającego takie oświadczenie. Każdy taki sygnatariusz może w dowolnym czasie wycofać takie oświadczenie poprzez pisemne powiadomienie depozytariusza.

(b) Ani sygnatariusz, który złoży oświadczenie zgodnie z podpunktem (a) ani inwestorzy tego sygnatariusza nie mogą ubiegać się o korzyści wynikające z tymczasowego stosowania, o którym mowa w punkcie (1).

- (c) Pomimo podpunktu (a), każdy sygnatariusz składający oświadczenie, o którym mowa w podpunkcie (a) będzie stosował część VII niniejszego Traktatu tymczasowo w trakcie wchodzenia w życie Traktatu dla tego sygnatariusza, zgodnie z artykułem 44, w stopniu, w jakim takie tymczasowe stosowanie nie stoi w sprzeczności z jego ustawami i przepisami.
- (3) (a) Każdy sygnatariusz może zakończyć tymczasowe stosowanie niniejszego Traktatu poprzez pisemną notyfikację depozytariuszowi swojego zamiaru nie stawiania się Umawiającą się Stroną niniejszego Traktatu. Zakończenie tymczasowego stosowania dla takiego sygnatariusza wejdzie w życie po upływie sześćdziesięciu dni od dnia otrzymania przez depozytariusza pisemnej notyfikacji od takiego sygnatariusza.
- (b) W przypadku, jeśli sygnatariusz zakończy tymczasowe stosowanie zgodnie z podpunktem (a), ujęte w punkcie (1) zobowiązanie tego sygnatariusza do stosowania części III i V w odniesieniu do wszelkich inwestycji, dokonanych na jego obszarze podczas takiego tymczasowego stosowania, przez inwestorów innych sygnatariuszy, pozostanie mimo to w mocy w odniesieniu do tych inwestycji przez dwadzieścia lat, licząc od rzeczywistego terminu zakończenia stosowania, chyba że podpunkt (c) stanowi inaczej.
- (c) Podpunkt (b) nie będzie miał zastosowania do żadnego sygnatariusza wymienionego w załączniku PA. Sygnatariusz będzie usunięty z listy w załączniku PA w momencie złożenia swojego żądania depozytariuszowi.
- (4) W okresie wprowadzania w życie niniejszego Traktatu sygnatariusze będą spotykali się okresowo na tymczasowych Konferencjach karty, której pierwsze posiedzenie zwoła tymczasowy sekretariat, o którym mowa w punkcie (5), nie później niż 180 dni od dnia otwarcia niniejszego Traktatu do podpisu, zgodnie z artykułem 38.
- (5) Funkcje sekretariatu będą pełnione przejściowo przez tymczasowy sekretariat, do czasu wejścia w życie niniejszego Traktatu zgodnie z artykułem 44 i powołania właściwego sekretariatu.
- (6) Sygnatariusze, zgodnie z postanowieniami punktu (1) lub podpunktu (2) (c), będą odpowiednio ponosić koszty tymczasowego sekretariatu poprzez składki szacowane, tak jakby ci sygnatariusze byli Umawiającymi się Stronami według artykułu 37 (3). Jakiegokolwiek modyfikacje dokonane przez sygnatariuszy w załączniku B przestaną obowiązywać w momencie wejścia niniejszego Traktatu w życie.
- (7) Państwa lub Regionalne Organizacje Integracji Gospodarczej, które przed wejściem w życie niniejszego Traktatu przystępują do tego Traktatu zgodnie z artykułem 41, będą, w okresie oczekiwania na jego wejście w życie, na mocy niniejszego artykułu, miały prawa sygnatariuszy i przyjmą na siebie zobowiązania sygnatariuszy.

ARTYKUŁ 46 ZASTRZEŻENIA

Nie mogą być składane żadne zastrzeżenia do niniejszego Traktatu.

ARTYKUŁ 47 WYSTĄPIENIE

(1) W dowolnym czasie po upływie pięciu lat od daty wejścia w życie niniejszego Traktatu dla Umawiającej się Strony, ta Umawiająca się Strona może skierować pisemną notyfikację do depozytariusza o swoim wystąpieniu z niniejszego Traktatu.

(2) Każde takie wystąpienie nabierze mocy po upływie jednego roku od dnia otrzymania notyfikacji przez depozytariusza lub w takim późniejszym terminie, jaki może zostać określony w notyfikacji o wystąpieniu.

(3) Postanowienia niniejszego Traktatu będą nadal miały zastosowanie do inwestycji dokonanych na obszarze Umawiającej się Strony przez inwestorów innych Umawiających się Stron lub na obszarze innych Umawiających się Stron przez inwestorów tej Umawiającej się Strony, przez okres dwudziestu lat od dnia, kiedy wystąpienie tej Umawiającej się Strony z niniejszego Traktatu nabierze mocy.

(4) Wszelkie Protokoły, których Umawiająca się Strona jest stroną, przestaną obowiązywać tę Umawiającą się Stronę od dnia nabrania mocy jej wystąpienia z niniejszego Traktatu.

ARTYKUŁ 48 STATUS ZAŁĄCZNIKÓW I DECYZJI

Załączniki do niniejszego Traktatu oraz Decyzje przedstawione w załączniku 2 do Dokumentu końcowego Konferencji Europejskiej karty energetycznej podpisanego w Lizbonie, dnia 17 grudnia 1994 r., są integralnymi częściami tego Traktatu.

ARTYKUŁ 49 DEPOZYTARIUSZ

Rząd Republiki Portugalii będzie depozytariuszem niniejszego Traktatu.

ARTYKUŁ 50
TEKSTY AUTENTYCZNE

Na dowód czego niżej podpisani, zaopatrzeni w tym celu w odpowiednie pełnomocnictwa, podpisali niniejszy Traktat w językach: angielskim, francuskim, niemieckim, włoskim, rosyjskim i hiszpańskim, z których każdy jest jednakowo autentyczny, w jednym oryginale, który zostanie przekazany Rządowi Republiki Portugalii.

Sporządzono w Lizbonie, dnia siedemnastego grudnia roku tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego czwartego.